

**Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
"dr.Mijo Mirković"**

PETRA ŠOSTAR

**STRUKTURNA NEZAPOSLENOST - UZROCI I
POSljedICE**

DIPLOMSKI RAD

Pula, veljača 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

PETRA ŠOSTAR
STRUKTURNA NEZAPOSLENOST -UZROCI I
POS LJEDICE
DIPLOMSKI RAD

JMBAG: 0145012024, izvanredni student

Studijski smjer: Turizam i razvoj

Predmet: Ekonomija rada i ljudski potencijali

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: opća ekonomija

Mentor: prof.dr.sc. Marija Bušelić

Pula, veljača 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Petra Šostar, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 15.02.2017. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Petra Šostar dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom "Strukturna nezaposlenost-uzroci i posljedice" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 15.02.2017.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJE POSLOVNIH CIKLUSA.....	2
2.1. Uzroci i teorije poslovnih ciklusa.....	5
2.2. Ciklusi izazvani potražnjom.....	6
3. PREGLED HRVATSKOG TRŽIŠTA RADA.....	9
3.1. Obilježja tržišta rada u Hrvatskoj.....	15
3.2. Utjecaji nezaposlenosti.....	19
3.3. Kretanja na tržištu rada	26
4. ANALIZA STANJA STRUKTURNE NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ	27
4.1. Nezaposlenost po Županijama	27
4.2. Struktura ukupno nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja	50
4.3. Analiza ponude i potražnje obrazovanih osoba	51
4.4. Uzroci i posljedice strukturne nezaposlenosti.....	57
4.5. Mjere za smanjivanje strukturne nezaposlenosti	57
4.6. Rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti	58
5. ZAKLJUČAK.....	61
SAŽETAK.....	62
SUMMARY.....	63
POPIS LITERATURE	64

1. UVOD

Gubitak posla za pojedinca nije samo ekonomski problem. Rad ima višestruku funkciju u čovjekovu životu. Osim ekonomske sigurnosti rad omogućuje socijalnu interakciju, organizira pojedinčevo vrijeme, izvor je identiteta i samopoštovanja pojedinca. Nezaposlenost ima pogubne socijalne i psihološke učinke upravo zbog toga što onemogućuje zadovoljenje ovih osnovnih funkcija rada. U Hrvatskoj postoje brojni propisi (koji se i dalje donose) koji ograničavaju fluktuaciju i utječu na troškove rada koji demotiviraju zapošljavanje i ulaganje. Nužno je što brže otvaranje novih radnih mjesta i smanjenje nezaposlenosti kako bi se dovelo do rasta hrvatskog gospodarstva. Oni koji podnose najveći teret krize na tržištu rada su zapravo „mladi“.

Prilikom izrade rada korištene su sljedeće metode: povijesna metoda, komparativna metoda, metoda deskripcije, statistička metoda, metoda analize i sinteze. U izradi rada prikupljeni su i analizirani primarni i sekundarni izvori podataka. Sekundarni izvori obuhvaćaju literaturu iz ekonomije, akademske članke, web stranice ministarstava i institucija koje pripadaju području za koje se analiza provodi. Metodom deskripcije jednostavno su opisane činjenice o obrazovnom sustavu Republike Hrvatske i pojmu nezaposlenosti dok su statističkom metodom objašnjeni stvarni podaci o nezaposlenosti i obrazovnim karakteristikama nezaposlenih osoba koji su zatim grafički prikazani.

Rad se sastoji od četiri poglavlja. Prvo poglavlje definira teorije poslovnih ciklusa gdje se navode uzroci i teorije poslovnih ciklusa te ciklusi izazvani potražnjom. Drugo poglavlje analizira tržište rada u Hrvatskoj. U trećem poglavlju obrađuju se utjecaji nezaposlenosti i kretanje na tržištu rada. Posljednje poglavlje analizira stanje strukturne nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj te se obrađuje analiza nezaposlenosti po svim županijama u Hrvatskoj.

2. TEORIJE POSLOVNIH CIKLUSA

Poslovni ciklusi događaju se kad se ekonomska aktivnost ubrza ili uspori. Preciznije, poslovni ciklus se definira:

„Poslovni ciklus je određeni zaokret u ukupnom nacionalnom outputu, dohotku i zaposlenosti, obično traje između 2 i 10 godina, a obilježava ga rasprostranjena ekspanzija ili kontrakcija u mnogim sektorima privrede.“¹

Teorije poslovnih ciklusa dijele se na:

- vanjske (egzogene) i
- unutarnje.²

„Teorije egzogenih izvora poslovnih ciklusa smatraju da su poslovni ciklusi rezultat kolebanja čimbenika koji nisu dio ekonomskog sustava – poput ratova, revolucija i izbora, cijena nafte, otkrivanje novih zemalja i znanstvenih otkrića i inovacija, otkrića zlatnih nalazišta i migracija, pa čak i promjena klimatskih uvjeta i vremenskih promijena.“³

Pod vanjskom okolinom menadžmenta razumijevaju se sve vanjske snage, odnosno utjecaji izvan organizacije koji djeluju na organizaciju i njezin menadžment. Vanjska okolina menadžmenta je takva okolina da na nju bilo koja organizacija može samo u manjoj mjeri djelovati i to samo iznimno i samo na neke aspekte okoline, ali joj se zato mora prilagođavati ako želi svoj opstanak i razvoj. Vanjska okolina na određeni način upravlja organizacijom i menadžment kompanija joj se mora prilagođavati. Rijetke su kompanije pa i među onima najvećima, koje imaju visok stupanj koncentracije ponude ili potražnje nekih proizvoda ili usluga, da bi mogle kontrolirati kupce ili dobavljače, kao relevantne snage okoline. U najširem smislu riječi okolina je beskonačna, ona nema granica, a pod tim se misli na sve ono što se nalazi izvan organizacije, odnosno poduzeća. Teško bi bilo analizirati i reagirati na sve

¹ Samuelson, P., A., Nordhaus, W. (1992) Ekonomija, četrnaesto izdanje. MATE d.o.o. Zagreb, str. 560.

² Kolaković, M. (2016) Poslovna kolebanja. Dostupno na: http://web.efzg.hr/dok/pds/Strat_pod/23.%20Poslovna%20kolebanja,%2031.%20Nezposlenost%20i%2032.%20Inflacija%20i%20Philipsova%20krivulja.pdf (15.8.2016.)

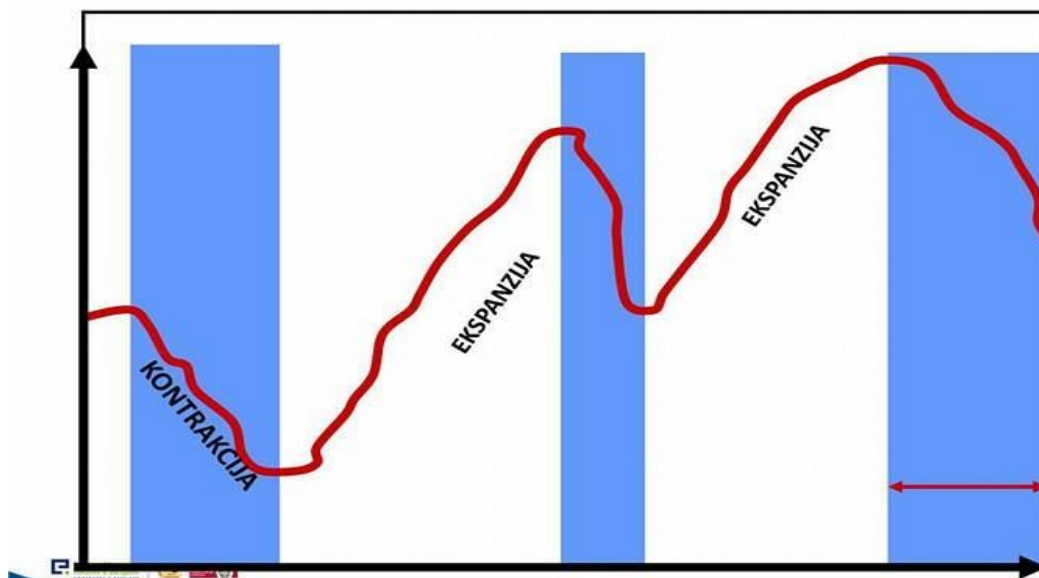
³ Ibidem

aspekte okoline, s obzirom na njihovu brojnost i rasprostranjenost, ali poduzeće mora reagirati na one aspekte okoline na koje je vrlo osjetljivo i na koje mora reagirati ukoliko želi opstati.

„Teorije unutarnjih izvora poslovnih ciklusa traže mehanizme unutar samog ekonomskog mehanizma koji dovode do poslovnih ciklusa. Prema ovom pristupu svaki procvat dovodi do recesije i krize, a svaka kriza dovodi do obnove i ekspanzije.“⁴ Brzi rast proizvodnje potiče ulaganja, visoka ulaganja potiču veći rast proizvodnje, a proces se nastavlja dok ekonomija ne dosegne granice svojih mogućnosti kada se stopa gospodarskog rasta usporava.

Suvremeni analitičari dijele poslovne cikluse na određene faze. Vrhovi i dna označavaju prekretnice ciklusa, dok su recesija i ekspanzija glavne faze. Slika 1. prikazuje sukcesivne faze poslovnog ciklusa.

Slika 1. Faze poslovnog ciklusa

Izvor: <http://docslide.pl/documents/makroekonomija-u-dugom-roku-p.html> (16.8.2016.)

Silazna faza poslovnog ciklusa naziva se recesija koja se definira kao razdoblje u kojem realni BDP opada najmanje kroz dva uzastopna tromjesečja. Recesija započinje na vrhu i završava na dnu.

⁴ Ibidem

Ekonomisti obično poslovne cikluse dijele u dvije glavne faze:

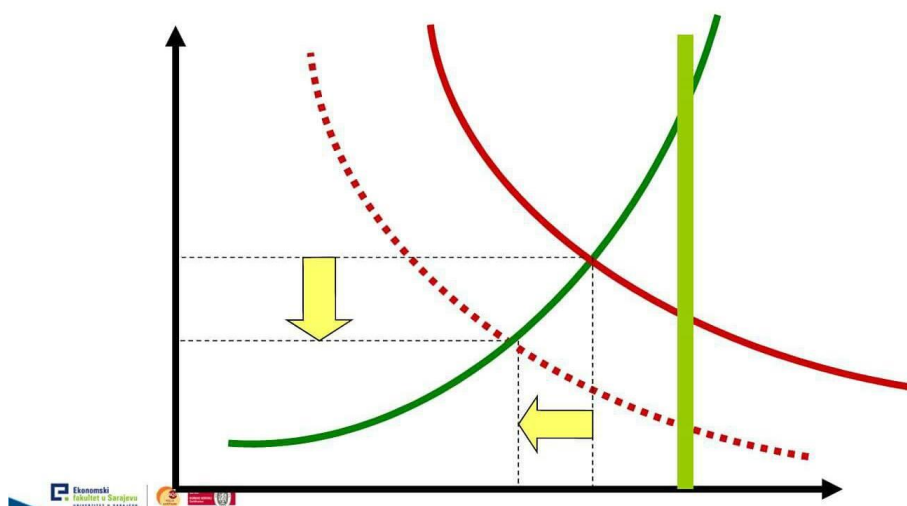
- Ekspanzija
- Recesija

„Recesija je period u kojem GDP, dohodak i zaposlenost padaju, uobičajeno je kazati da je ekonomija u recesiji ako to traje najmanje dva uzastopna kvartala (6 mjeseci), ali definicija NBER-a je nešto šira:

- Period značajnog pada ukupne proizvodnje, dohotka, zaposlenosti i trgovine koji uobičajeno traje od 6 mjeseci do godinu dana te je obilježen kontrakcijama u brojnim sektorima ekonomije,
- Tipično, u recesiji investicije naglo padaju, kao i osobna potrošnja, poduzeća stoga smanjuju proizvodnju, pada realni BDP.“⁵

Ekspanzije su slika recesije u zrcalu pri čemu svaki prethodni faktor djeluje u suprotnom smjeru. Slika 2. prikazuje konjunktorni ciklus - recesija.

Slika 2. Konjunktorni ciklus-Recesija

Izvor: <http://docslide.pl/documents/makroekonomija-u-dugom-roku-p.html> (16.8.2016.)

„Depresija je dugotrajno i rašireno smanjenje ekonomske aktivnosti, trajnije i dublje od recesije. Tipični su veliki porast nezaposlenosti, značajna smanjenja mogućnosti kreditiranja, veliki broj stečajeva, česta je i deflacija cijena,

⁵ http://web.efzg.hr/dok/ete/franicevic/p17_makro4%20ciklusi,%20nezaposlenost%20i%20inflacija.pdf (16.8.2016.)

financijske krize i stečajevi banaka.“⁶ Neki ekonomisti trajanje depresije vezuju samo za period opadanja ekonomske aktivnosti dok drugi uključuju čitav period dok se ekonomija ne vrati na normalne razine.

S obzirom na široke zaokrete u ekonomskoj aktivnosti, ekonomsko je prognoziranje jedan od najvažnijih zadataka ekonomista. Dobra prognoza rasvjetljava ekonomski teren i pomaže donositeljima odluka da svoje akcije prilagode ekonomskim uvjetima. Nekada su ekonomisti prognozirali poslovni ciklus promatrajući brojne podatke o stvarima kao što su novac, tovari teretnih vagona ili proizvodnja čelika.

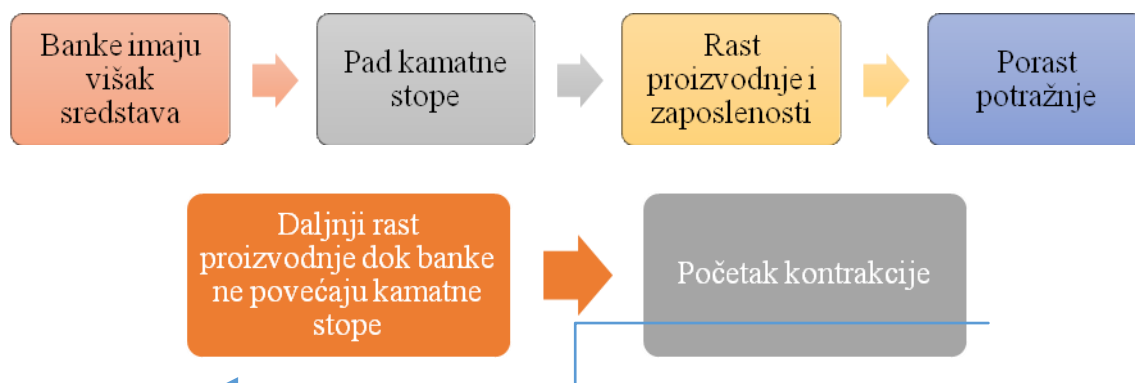
2.1. Uzroci i teorije poslovnih ciklusa

Suvremene teorije kombiniraju ove uzroke poslovnih ciklusa:

- Monetarne teorije
- Teorije inovacija
- Političke teorije poslovnih ciklusa
- Teorije kumulativnog djelovanja multiplikatora i akceleratora
- Teorije ravnotežnih poslovnih ciklusa
- Teorija realnih poslovnih ciklusa

Monetarne teorije - Objašnjavaju poslovne cikluse ekspanzijom i kontrakcijom novca i kredita. Monetarnom politikom se može djelovati stabilizacijski.

Slika 3. Prikaz monetarne teorije prema Hawtreyu

Izvor: Samostalna obrada autora prema: <http://oliver.efri.hr/~makro/Poslovni-ciklusi.pdf> (18.8.2016.)

⁶ Ibidem

Teorije inovacija - Poslovni ciklusi uzrokovani su iznenadnim pronalascima, najčešće u proizvodnoj tehnici i organizaciji rada. Inovacije su osnovni pokretač ekonomskih aktivnosti koje dovode do ekstraprofita (njega nema u stanju ravnoteže). Država ih može poticati fiskalnom politikom.

Političke teorije poslovnih ciklusa - Uzroke vide u političarima koji vode takvu ekonomsku politiku koja će biti najbolje prihvaćena kod birača. Kad se javljaju ekspanzije, a kad recesije? Ekspanzije krajem mandata i uoči novih izbora, recesije sredinom mandata. U pravilu stranke na vlasti dobivaju izbore ako je nezaposlenost niska i obrnuto. Studije pokazale da stranka na vlasti gubi oko 1% glasova na izborima za svakih 1% pada u stopi rasta realnog BDP-a i 1% glasova za svakih 3% povećanja inflacije. Prema ovoj teoriji, političari vode politiku kratkoročne dobiti i dugoročnih troškova.⁷

Teorije kumulativnog djelovanja multiplikatora i akceleratora - Međuovisnost i interakcija multiplikatora i akceleratora povećavaju učinke jedan drugome. U nekoj točki output počinje prekoračivati kapacitete i raste sporije. Tada akcelerator počinje djelovati protiv ekspanzije i sustav se kreće prema dolje.

Teorije ravnotežnih poslovnih ciklusa - Pretpostavke ovih teorija su cijene i plaće fleksibilne, očekivanja su racionalna, odstupanja stvarnog od potencijalnog GDP-a objašnjavaju se mikroekonomskom teorijom o ponudi poduzeća. Ako cijene proizvoda rastu u odnosu na cijene inputa i drugih dobara, poduzeće će proizvoditi više.

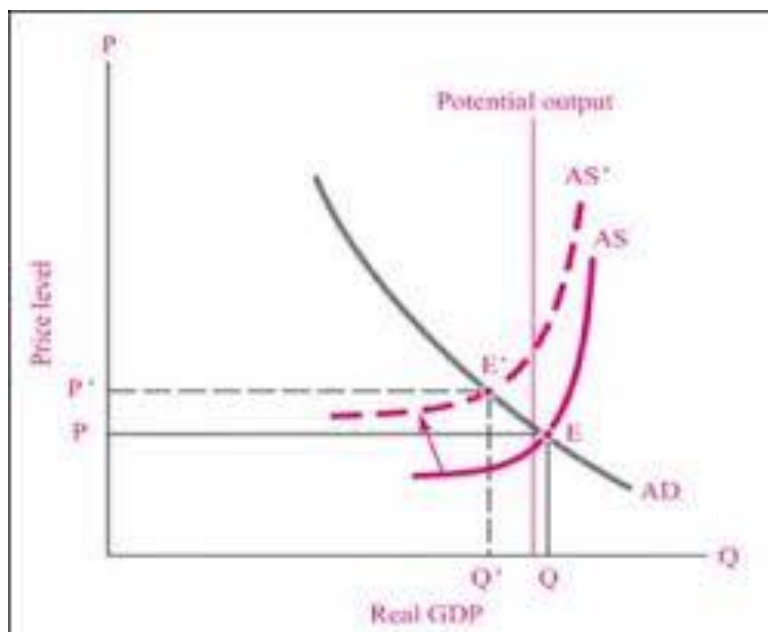
Teorija realnih poslovnih ciklusa - Racionalno ponašanje pojedinaca i privrede u cjelini; cijene su potpuno fleksibilne i u kratkom roku, one "čiste" tržište - fleksibilne nadnice - slučajni šokovi (najčešće tehnološki šokovi).

2.2. Ciklusi izazvani potražnjom

Ciklusi nastaju kao rezultat pomaka u agregatnoj potražnji. Tipičan ciklus prikazan je na sljedećoj slici koja pokazuje kako pad u agregatnoj potražnji snižava output.

⁷ Ibidem

Slika 4. Prikaz pada agregatne potražnje

Izvor: <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A139/datastream/PDF/view> (15.8.2016.)

Pomak krivulje AD prema dolje duž razmjerno ravne i nemijenjajuće krivulje AS vodi do nižih razina outputa kao i do nižih cijena ili do inflacije. Kao rezultat pomaka krivulje AD prema dolje, jaz između stvarnog i potencijalnog BDP-a postaje sve veći tijekom recesije.

Iako glavno tumačenje konjunktturnih ciklusa promatra promjene u agregatnoj potražnji, ipak je potrebno znati nešto više o mehanizmu koji pokreće cikluse. Razne teorije mogu se klasificirati u dvije kategorije, eksterne i primarno eksterne. „Eksterne teorije pronalaze korijene konjunktturnog ciklusa u fluktuacijama nečega izvan privrednog sustava - u ratovima, revolucijama i izborima, u otkrićima zlata, stopama rasta stanovništva i migracijama, u otkrićima novih zemalja i resursa, u znanstvenim probojima i tehnološkim inovacijama, čak u sunčevim pjegama ili klimi.“⁸ Za razliku od eksternih teorija, „interne teorije traže mehanizme unutar samog privrednog sustava koji će pokrenuti samogenerirajuće konjunktturne cikluse.“⁹ U tom pristupu, svaka

⁸ Ibidem str. 569.

⁹ Ibidem

ekspanzija izaziva recesiju i kontrakciju, a svaka kontrakcija izaziva oživljavanje i ekspanziju u pravilnom lancu koji se stalno ponavlja.

Navode se neke od najznačajnijih teorija poslovnih ciklusa te njihovi pobornici prema Samuelsonu i Norhausu:¹⁰

- Monetarne teorije pripisuju poslovni ciklus ekspanziji i kontrakciji novca i kredita (Hawtrey, Friedman)
- Inovacijske teorije pripisuju ciklus okupljanju značajnih inovacija, poput onih oko željeznice ili automobila (Schumpeter, Hansen)
- Model multiplikatora - akceleratora pretpostavlja da eksterne šokove pojačava multiplikator zajedno s investicijskom teorijom poznatom kao akcelerator, čime se stvaraju pravilne cikličke fluktuacije outputa (Samuelson)
- Političke teorije konjunktturnih ciklusa pripisuju fluktuacije političarima koji manipuliraju fiskalnim i monetarnim politikama zato da bi bili ponovo izabrani. (Kalecki, Norhaus, Tufte)
- Teorije ravnotežnog konjunktturnog ciklusa tvrde da pogrešna shvaćanja o gibanjima cijena i nadnica navode ljude na preveliku ili premalu ponudu rada, što vodi do ciklusa outputa i zaposlenosti. (Lucas, Barro, Sargent)
- Zagovornici realnog konjunktturnog ciklusa drže da se nagle promjene produktivnosti šire privredom i izazivaju fluktuacije. (Prescott, Long, Plosser)

Ovaj popis tek daje naslutiti kakvo se mnoštvo objašnjenja nudi za gibanja u outputu, nezaposlenosti i cijenama. Međutim, razmatrajući različite teorije poslovnog ciklusa, potrebno je provjeriti koliko one korespondiraju s osnovnim obilježjima koja su prethodno opisana. Jedan važan obrazac je tendencija kupnje investicijskih i drugih trajnih dobara da se naglo povećava za vrijeme ekspanzija i smanjuje za vrijeme recesije. Drugo je obilježje cikličko kretanje profita. Usporedba teorija sa činjenicama konjunktturnog ciklusa otkriva da sve one imaju valjane elemente, ali niti jedna ne vrijedi univerzalno u svim vremenima i na svim mjestima.

¹⁰ Ibidem str. 570.

3. PREGLED HRVATSKOG TRŽIŠTA RADA

Svaka organizacija je dio gospodarstva, odnosno ekonomije neke zemlje u kojoj djeluje. Da bi organizacije bile uspješne njihov menadžment mora dobro poznavati osnovne ekonomske pokazatelje u zemlji, odnosno okruženju u kojem posluje. Ti pokazatelji im na određeni način određuju i okvire njihova poslovanja te mogućnost rasta i razvoja.

Tržište rada je tržište gdje se kroz ponudu i potražnju osigurava zapošljavanje radnika u nekom društvu te određuje temeljna cijena rada za pojedine poslove. Uključuje organizacije i institucije koje nude zaposlenje, radnike koje traže zaposlenje i metode koje povezuju potencijalne zaposlenike s izvorima posla i zapošljavanja. Rad je privređivanje čovjeka u proizvodnom procesu u namjeri da poveća korisnost materije koju mu je darovala priroda. Rad se sastoji od utrošenog vremena ljudi u proizvodnji, najuobičajeniji je i najvažniji utrošak.

Faktori proizvodnje su:¹¹

- Sredstva za rad
- Predmeti rada
- Radna snaga.

Sredstva za rad su alati ili strojevi koji se koriste u proizvodnji novog proizvoda. Predmeti rada su sirovine ili poluproizvodi koji se koriste u proizvodnji dok je radna snaga ljudski rad koji djeluje u proizvodnji. Ljudski rad može biti konkretni i apstraktni. Konkretni je znanje ili umijeće prilikom stvaranja novog proizvoda. Apstraktni ljudski rad je trošenje ljudske energije i vremena prilikom izvođenja konkretnog ljudskog rada.

¹¹ Bahtijarević-Šiber, F. (1999) Management ljudskih potencijala, Zagreb, Golden marketing, str. 98.

Ponuda rada na tržištu odnosi se na broj radnih sati koje pučanstvo želi raditi u probitačnim djelatnostima tvornica, poljodjelskih imanja, poduzeća, države ili neprofitabilnih ustanova.

Ključni elementi ponude rada:¹²

- Radni sati
 - a) Efekt supstitucije dovodi svakog radnika u iskušenje da radi dulje zbog veće plaće za svaki sat rada.
 - b) Efekt dohotka djeluje u suprotnom smjeru jer veće nadnice znače da radnici sada mogu uživati više slobodnog vremena zajedno s drugim lijepim stvarima života.
- Participacija radne snage
- Imigracije

Ključni ekonomski pokazatelji u svakom gospodarstvu su:, dohodak per capita, kupovna moć stanovništva, stopa nezaposlenosti, fiskalna i monetarna politika, stopa inflacije, kamatne stope, vrijednost odnosno tečaj nacionalne valute, razine cijene, veličina trgovačkog deficita, infrastrukturni uvjeti, moguće ekonomske integracije u koje zemlja ulazi i slično.

Prema Europskom izvješću (2016)¹³ Hrvatska je u 2015. napokon izašla iz šestogodišnje recesije. Realni BDP se od 2008. do 2014. smanjio za više od 12%, a nezaposlenost se naglo povećala s manje od 9% na više od 17%. Stanje se počelo popravljati krajem 2014 godine te je tijekom 2015. godine rast realnog BDP-a nadmašio očekivanja. U sljedećih nekoliko godina očekuje se jačanje oporavka, no rizici su i dalje prisutni. Predviđa se da će do 2017. rast BDP-a doseći 2,1 %, a nezaposlenost se smanjiti ispod 14%, dok bi se suficit tekućeg računa trebao stabilizirati na približno 3% BDP-a. U uvjetima niske inflacije, visoki javni i privatni dug, koji su u 2014. zajedno činili više od 200% BDP-a, i dalje će ograničavati javna i privatna ulaganja te potrošnju kućanstava. U ovim predviđanjima rasta nisu uračunate potrebe fiskalne konsolidacije te se

¹² Ibidem, str. 101.

¹³ Europski semestar-Izvješća po člancima 2016.: Europe direct Zadar. Dostupno na: <http://edic-zadar.com/?p=1828> (20.8.2016.)

predviđa da će (uz pretpostavku nepromijenjene politike) državni deficit u 2016. i 2017. i dalje biti iznad 3%. Dug opće države više se nego udvostručio tijekom razdoblja recesije od 2008. do 2014., povećavši se sa 38,9 % BDP-a na 85,1 % BDP-a. Na povećanje su uglavnom utjecali visoki deficiti i troškovi koje su uzrokovala poduzeća u državnom vlasništvu.

Visoki udio duga opterećuje gospodarstvo jer se povećanim troškovima njegova servisiranja ograničava mogućnost fiskalne politike da odgovori na cikličke padove gospodarske aktivnosti. Dug privatnog sektora visok je i ne smanjuje se, a velika količina loših kredita i dalje predstavlja izazov za financijski sektor. Visoki dug korporativnog sektora koncentriran je u sektorima niske profitabilnosti i odražava se u pogoršanju portfelja banaka. Od ukupnih nepodmirenih kredita poduzeća u 2014. i 2015. gotovo 31% činili su loši krediti.

Znatn vanjski dug dodatno je ograničenje za gospodarstvo. To ukazuje na veliki teret otplate neovisno o poslovnom ciklusu te na izloženost valutnom riziku. Osim toga, gotovo jednu trećinu vanjskog duga čini dug opće države, što ukazuje na rizike u pogledu održivosti. Stopa nezaposlenosti i dalje je vrlo visoka, posebno za mlade te za niskokvalificirane radnike.

„Europsko istraživanje o mobilnosti radnika pokazalo je da bi čak 43% radnika bilo spremno promijeniti državu unutar EU-a zbog radnog mjesta. Deset posto njih to je već i učinilo, što Hrvatsku, uz Rumunjsku, Litvu i Portugal čini zemljom s najvećim postotkom radnika koji su napustili matičnu zemlju u potrazi za poslom. Iako se često može čuti da je u dvije godine iz Hrvatske otišlo gotovo 25 tisuća radno sposobnih građana, podaci Europske komisije govore da je riječ o 12 tisuća ljudi, 0,3 posto ukupnog stanovništva RH.“¹⁴

U svrhu potrebe pregleda tržišta rada u Hrvatskoj u nastavku se prikazuje radno sposobno stanovništvo prema dobi i spolu.

¹⁴ <http://www.seebiz.eu/zamke-statistike-nezaposlenost-pada-i-zbog-odlaska-radnika-u-inozemstvo/ar-90742/> (20.9.2016.)

Tablica 1. Radno sposobno stanovništvo prema dobi i spolu u Hrvatskoj

(2015.-2016. u tis.)

	<i>I.-III.</i> <i>2015.</i>	<i>IV.-VI.</i> <i>2015.</i>	<i>VII.-IX.</i> <i>2015.</i>	<i>X.-XII.</i> <i>2015.</i>	<i>I.-III.</i> <i>2016.</i>	<i>IV.-VI.</i> <i>2016.</i>
<i>Radno sposobno stanovništvo (15+)</i>	3.612	3.601	3.600	3.597	3.595	3.594
<i>Aktivno stanovništvo</i>	1.883	1.896	1.927	1.888	1.836	1.858
<i>Zaposleni</i>	1.543	1.602	1.629	1.584	1.554	1.620
<i>Nezaposleni</i>	340	295	297	304	282	238
<i>Neaktivno stanovništvo</i>	1.720	1.705	1.673	1.710	1.759	1.736

Izvor: Obrada autora prema podacima: <http://www.dzs.hr/> (15.9.2016.)

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku broj radno sposobnog stanovništva vidljivo pada od 1. mjeseca 2015. do 6. mjeseca 2016. godine. Uzme li se u obzir prvo tromjesečje u 2015. godini i usporedi s prvim tromjesečjem u 2016. godini broj radno sposobnog stanovništva pao je za 17.000. Pad broja nezaposlenih osoba na mjesečnoj razini posljedica je manjeg broja novoprijavljenih osoba u odnosu na broj zaposlenih i brisanih iz evidencije. Pad broja zaposlenih osoba s evidencije uobičajen je za ljetne mjesece budući da su sezonska radna mjesta uvijek popunjena, a mjesec kolovoz je razdoblje nešto niže aktivnosti poduzeća odnosno novih zapošljavanja.

U sljedećoj tablici prikazuje se stopa aktivnosti, odnosno zaposlenosti i nezaposlenosti u 2015. i 2016. godini.

Tablica 2. Stopa aktivnosti

	<i>I.-III.</i> 2015.	<i>IV.-VI.</i> 2015.	<i>VII.-IX.</i> 2015.	<i>X.-XII.</i> 2015.	<i>I.-III.</i> 2016.	<i>IV.-VI.</i> 2016.
<i>Stopa aktivnosti</i>	52,1	52,7	53,5	52,5	51,1	51,7
<i>Stopa zaposlenosti</i>	42,7	44,5	45,3	44,0	43,2	45,1
<i>Stopa nezaposlenosti</i>	18,1	15,5	15,4	16,1	15,4	12,8
<i>Stopa nezaposlenosti (15-64)</i>	18,3	15,8	15,6	16,3	15,6	13,0

Izvor: Obrada autora prema podacima: <http://www.dzs.hr/> (15.9.2016.)

Analizirajući Tablicu 2. vidljivo je kako je najveća stopa zaposlenosti zabilježena u trećem tromjesečju 2015. godine kada je ona bila 45,3% dok je najmanja stopa zaposlenosti zabilježena u prvom tromjesečju 2015. godine i to sa 42,7%. Posljednja evidencija Državnog zavoda za statistiku navodi kako je trenutna stopa zaposlenosti 45,1%. Za razliku od stope zaposlenosti, analizira se i stopa nezaposlenosti. Prema podacima iz 2015. godine i 2016. godine vidljivo je kako je stopa nezaposlenosti bila najveća u prvom tromjesečju 2015. godine kada je zabilježena stopa nezaposlenosti od 18,1%. Najmanja stopa nezaposlenosti je baš ona koja je zabilježena posljednja u posljednjem tromjesečju 2016. godine koja prikazuje da je trenutna stopa nezaposlenosti 12,8%. Mišljenje je autora kako je broj nezaposlenih osoba 2015. godine pao u 2016. godini samo iz razloga što velik broj ljudi iseljava iz svog domicilnog prebivališta i odlazi u inozemstvo.

U nastavku se prikazuje i analizira broj radno sposobnog stanovništva gdje se uspoređuje broj radno sposobnih žena za razliku od radno sposobnih muškaraca u Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2016.

Tablica 3. Radno sposobno stanovništvo (Muškarci)

	<i>I.-III.</i> 2015.	<i>IV.-VI.</i> 2015.	<i>VII.-IX.</i> 2015.	<i>X.-XII.</i> 2015.	<i>I.-III.</i> 2016.	<i>IV.-VI.</i> 2016.
<i>Stopa aktivnosti</i>	58,9	59,1	59,9	58,8	57,4	57,9
<i>Stopa zaposlenosti</i>	48,2	50,0	51,3	50,1	48,4	50,7
<i>Stopa nezaposlenosti</i>	18,1	15,4	14,4	14,8	15,8	12,4
<i>Stopa nezaposlenosti</i> (15-64)	18,4	15,7	14,5	15,0	16,0	12,6

Izvor: Obrada autora prema podacima: <http://www.dzs.hr/> (15.9.2016.)

Tablica 4. Radno sposobno stanovništvo (Žene)

	<i>I.-III.</i> 2015.	<i>IV.-VI.</i> 2015.	<i>VII.-IX.</i> 2015.	<i>X.-XII.</i> 2015.	<i>I.-III.</i> 2016.	<i>IV.-VI.</i> 2016.
<i>Stopa aktivnosti</i>	46,1	46,8	47,7	46,7	45,3	46,0
<i>Stopa zaposlenosti</i>	37,8	39,5	39,8	38,5	38,5	40,0
<i>Stopa nezaposlenosti</i>	18,1	15,7	16,7	17,6	14,9	13,2
<i>Stopa</i>						

<i>nezaposlenosti</i>	18,3	15,9	16,9	17,8	15,1	13,4
<i>(15-64)</i>						

Izvor: Obrada autora prema podacima: <http://www.dzs.hr/> (15.9.2016.)

Hrvatska se nalazi među zemljama koje imaju najstrože propise o zaštiti zaposlenja u Europi. Otpuštanje viška radnika teško je i skupo, a ograničeni su fleksibilniji oblici zapošljavanja. Pridonose li stroži propisi o zaštiti zaposlenja visokoj nezaposlenosti? Radi odgovora na to pitanje analizira se dinamika tržišta rada u Hrvatskoj. Može se očekivati da će, ako su propisi o zaštiti zaposlenja strogi, biti ograničena fluktuacija. Zatvaranje radnih mjesta bit će u malom obujmu jer je za poslodavce skupo ukinuti radno mjesto. Otvaranje radnih mjesta bit će također malo jer poslodavci nastoje ne zapošljavati nove radnike kako bi izbjegli troškove njihova otpuštanja. Prema međunarodnim standardima, dinamika zatvaranja radnih mjesta u Hrvatskoj je niska, a još je niža razina otvaranja novih mjesta. Rezultat je daljnje smanjivanje zaposlenosti i povećanje nezaposlenosti, uvelike uzrokovano ulaskom novih tražitelja zaposlenja koji ne mogu naći posao na tržištu rada. Čini se da je cijena strože zaštite zaposlenja ograničeno stvaranje novih radnih mjesta.

3.1. Obilježja tržišta rada u Hrvatskoj

Tržište rada u Hrvatskoj u tranzicijskom razdoblju vrlo je slično promjenama na tržištu rada u ostalim tranzicijskim zemljama.

„Ponekim odstupanjima od pravila, obrazac promjena može se subsumirati sljedećim zapažanjima:

- Drastično smanjenje proizvodnje u državnom sektoru koje nije bilo popraćeno istom dinamikom smanjenja ukupne zaposlenosti što se još uvijek odražava u velikom broju otpuštanja zbog stečaja, likvidacije ili programa viška radnika,
- Rast nezaposlenosti na najvišu razinu od kada se prikuplja statistika nezaposlenosti (1952.),

- Mali broj otvorenih radnih mjesta u formalnom sektoru s istovremenim rastom rada u sivoj ekonomiji, povećana fluktuacija na tržištu rada, tj. dominacija rada na određeno vrijeme (preko 75%);
- Neprilagođena kvalifikacijska struktura radne snage za modernu, otvorenu ekonomiju, naslijeđen pasivni odnos prema radu i učenju/izbjegavanje vlastite odgovornosti za svoj status.“¹⁵

Primarni cilj gospodarskog razvoja je postizanje više razine zaposlenosti. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku „stopa registrirane nezaposlenosti za rujan 2016. iznosi 13,1%. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za kolovoz 2016. iznosila je 5.673 kune, dok je prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za kolovoz 2016. iznosila 7.764 kuna. Cijene dobara i usluga koje se koriste za osobnu potrošnju, mjerene indeksom potrošačkih cijena:

- U rujnu 2016. u odnosu na kolovoz 2016. u prosjeku su više za 1,1%.
- U odnosu na rujan 2015. u prosjeku su niže za 0,9%.“¹⁶

Pad zaposlenosti i rast nezaposlenosti znači da se u Hrvatskoj manje radnih mjesta otvara nego što ih se zatvara. Izvor problema zaposlenosti u Hrvatskoj nije zatvaranje velikog broja radnih mjesta, već mali broj novih radnih mjesta. „Stopa otvaranja novih radnih mjesta u Hrvatskoj je samo 3,5% u usporedbi s gotovo 10% u Litvi ili 7% u Bugarskoj.“¹⁷ To znači da se u Hrvatskoj otvara dvostruko manje radnih mjesta (u odnosu prema zaposlenosti) nego u dinamičnijim tranzicijskim gospodarstvima. Drugim riječima, Hrvatska treba barem udvostručiti stopu otvaranja novih radnih mjesta kako bi postigla stupanj restrukturiranja sličan onome u drugim tranzicijskim i tržišnim gospodarstvima.

¹⁵ Strategije protiv nezaposlenosti: Crnković-Pozaić, S. (2015) Zapošljavanje: rezultat partnerstva države, gospodarstva i civilnog društva. Dostupno na: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/50256/overview.html> (22.8.2016.)

¹⁶ <http://www.dzs.hr/> (15.10.2016.)

¹⁷ Savjeti i vodič za poboljšanje zapošljivosti, ostvarivanje prava i socijalnu uključenost, Zagreb, Institut za javne financije, 2010., str. 15.

Stopa zatvaranja radnih mjesta u Hrvatskoj mnogo je niža od stope u drugim tranzicijskim gospodarstvima, a niža je čak i od stope u zrelim tržišnim gospodarstvima kao što su njemačko i francusko. Unatoč vrlo niskoj stopi zatvaranja radnih mjesta, u Hrvatskoj je zaposlenost pala jer je stopa otvaranja novih radnih mjesta još niža.

Razlog zbog kojeg se otvara mali broj novih radnih mjesta je postojanje prepreka ulasku novih tvrtki i prepreka širenju zaposlenosti u postojećim tvrtkama. Ako se podrobnije razmotre te prepreke, može se utvrditi da je riječ o „nepovoljnoj ulagačkoj klimi, krutosti tržišta rada, visokim troškovima rada i nefleksibilnosti strukture plaća“¹⁸. Osim toga, novootvorena radna mjesta po svojim se važnim obilježjima vjerojatno razlikuju od starih zatvorenih. To može prijelaz sa starih na nova radna mjesta učiniti skupim i pridonijeti strukturnoj nezaposlenosti zbog kvalifikacijske i prostorne nepodudarnosti raspoloživih nezaposlenih i potrebnih radnika.

„Otvaranjem novih poduzeća nastaje otprilike jedna trećina novih radnih mjesta u gospodarstvu, što je pojava koja se redovito primjećuje u određenom broju tranzicijskih gospodarstava, kao što su bugarsko, litvansko i poljsko.“¹⁹ Istodobno je gustoća tvrtki u tranzicijskim manja nego u zrelim tržišnim gospodarstvima. Dakle, glavni izazov tranzicije je ohrabriti ulazak tvrtki kako bi se povećala njihova gustoća, pa prema tome i broj raspoloživih radnih mjesta. To podrazumijeva jednu važnu strukturalnu promjenu, prijelaz s razmjerno malog broja velikih tvrtki na mnogo veći broj manjih, privatnih tvrtki. Taj proces porasta broja malih privatnih tvrtki u Hrvatskoj već je u tijeku. Popraćen je zatvaranjem neučinkovitih tvrtki, posebno nakon 1997. Posljedica toga je činjenica da je porast ukupnog broja tvrtki bio nepostojan. Stopa rasta novih poduzeća nije bila dostatna da ublaži smanjenje zaposlenosti koje se događalo u postojećim tvrtkama. U drugim tranzicijskim gospodarstvima proces osnivanja novih tvrtki bio je mnogo dinamičniji nego u Hrvatskoj.

¹⁸ Ibidem

¹⁹ Trbović, N., Žižak, A., Jeđud, I. (2009) Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj: perspektiva nezaposlenih mladih u riziku ili s poremećajima u ponašanju, *Kriminologija & socijalna integracija* 17 (2009), 2, str. 87-103

Ukratko, u Hrvatskoj se zatvara malo radnih mjesta, ali se jednako tako malo i otvara, što nije nepovezano. Ta ograničena fluktuacija podrazumijeva sporiju preraspodjelu resursa, uključujući i radnu snagu, iz manje produktivnih prema produktivnijim svrhama. Iako je u Hrvatskoj ukupna stopa fluktuacije niska, postoje neki sektori gospodarstva koji su dinamičniji od drugih. Prije svega, male tvrtke i privatne tvrtke otvaraju a isto tako i zatvaraju više radnih mjesta nego velike tvrtke i tvrtke u državnom vlasništvu. „Stopa otvaranja novih radnih mjesta u privatnom sektoru od oko 6%“²⁰ gotovo je tri puta viša nego u sektoru poduzeća u državnom vlasništvu. Međutim, i stopa zatvaranja radnih mjesta u privatnom je sektoru mnogo viša. Čak su i dinamičniji segmenti hrvatskoga gospodarstva neusporedivo manje dinamični nego slični sektori u drugim dinamičnim tranzicijskim gospodarstvima. To znači da institucionalne prepreke otvaranju novih radnih mjesta prožimaju sve i da nisu ograničene na određene segmente gospodarstva. Dok se može reći kako sporij dinamici restrukturiranja u poduzećima u državnom vlasništvu pridonosi čimbenik upravljanja, čini se kako restrukturiranje u privatnom sektoru priječe uglavnom institucije i propisi. Analiza na regionalnoj razini pokazuje kako je tržište rada tromo u cijeloj Hrvatskoj, tj. kako nema regija s visokom fluktuacijom radnih mjesta i njihovom velikom preraspodjelom. Glavni je problem još uvijek mali broj novootvorenih radnih mjesta u cijeloj zemlji, a ne velik broj zatvorenih radnih mjesta. S obzirom na dinamični potencijal privatnog sektora, najbolji način poticanja otvaranja novih radnih mjesta jest, dakle, uklanjanje institucionalnih i regulatornih ograničenja njegovu razvoju.

Još jedno obilježje hrvatskog tržišta rada su i visoki troškovi rada. Visoke plaće koje se usklađuju prema proizvodnosti još su jedna potencijalna prepreka novom zapošljavanju. U Hrvatskoj su plaće visoke, praktički više nego u svim ostalim tranzicijskim gospodarstvima Srednje i Istočne Europe. „Godine 2000. u Hrvatskoj je prosječni radnik u proizvodnji primao blizu 500 USD, što je za 50 do 100% više nego u najbližim konkurentima Hrvatske kao što su Češka Republika (340 USD), Mađarska (310 USD) ili Slovačka (260 USD), a gotovo

²⁰ www.dzs.hr (15.9.2016.)

pet puta više nego u Bugarskoj ili Rumunjskoj (110 USD).²¹ Relativno visoke plaće ne opravdava razmjerno veća proizvodnost rada. Ako se kao mjera proizvodnosti rada uzme BND po stanovniku, pokazuje se kako su razlike u plaćama između Hrvatske i drugih tranzicijskih gospodarstava veće nego što su razlike u njihovoj proizvodnosti. Drugim riječima, u odnosu prema drugim zemljama, plaće koje se usklađuju s proizvodnošću u Hrvatskoj su visoke. Na primjer, „plaće u industrijskoj proizvodnji u Sloveniji veće su oko 60% nego u Hrvatskoj, dok je proizvodnost više od dva puta veća“²², što podrazumijeva da su unatoč višim plaćama jedinični troškovi rada u Sloveniji niži. Jednako tako, dok je proizvodnost rada u Mađarskoj na sličnoj razini kao u Hrvatskoj, mađarske su plaće u prosjeku za trećinu niže.

3.2. Utjecaji nezaposlenosti

Za razliku od kretanja nezaposlenosti, kretanje zaposlenosti u Hrvatskoj tema je kojoj se rijetko posvećuje pažnja. I to neopravdano, jer su ova dva pokazatelja međuovisna i jedino uzeti zajedno mogu pružiti valjanu sliku o stanju hrvatskog tržišta rada.

Jedan od temelja legitimiteta svih bivših socijalističkih zemalja, pa tako i SFRJ, bilo je pravo na radno mjesto, te je stopa radne aktivnosti u njima bila postojano visoka (uglavnom na račun produktivnosti). U osamdesetima stagnantna samoupravna/ dogovorna privreda nije mogla osigurati dovoljan broj novih radnih mjesta, te je nezaposlenost (očitovana prvenstveno kao nezaposlenost mladih) postojano rasla do razine od desetak posto. „Za razliku od drugih socijalističkih zemalja, u SFRJ se uvažavao koncept nezaposlenosti, te su na republičkoj razini postojali zavodi za zapošljavanje koji su pratili i u određenoj mjeri moderirali kretanja na tržištu rada. Tranzicijska i ratna previranja u ranim su devedesetima uništila gotovo trećinu administrativno evidentiranih radnih mjesta.“²³ Dio radnika koji je izgubio posao postao je nezaposlen, najčešće se istovremeno angažira u radu na crno, a drugi se dio

²¹ Savjeti i vodič za poboljšanje zapošljivosti, ostvarivanje prava i socijalnu uključenost, op. cit.

²² Ibidem

²³ Prikaz kretanja sektorske i profesionalne strukture zaposlenosti u Hrvatskoj obrađen je u radu Restrukturiranje rada: Transformacija strukture zaposlenosti. Dostupno na: www.rsp.hr (18.9.2016.)

povukao sa tržišta rada - pretežno u mirovine. Tržište rada našlo se u recesiji i došlo je do velikog smanjivanja stope aktivnosti, velikog pada broja zaposlenih praćenog tek umjerenim rastom stope nezaposlenosti. Takva se slika prvenstveno temeljila na administrativnim statistikama koje nisu pratile marginalne i neformalne, "sive" sektore tržišta rada. U njima su se zaposlili mnogi inaktivirani radnici, tako da je stvaran pad zaposlenosti u ranom tranzicijskom periodu ipak bio nešto blaži.

Prema prvoj anketi o radnoj snazi, 1996. godine čak je četvrtina radnoaktivnih građana RH radila u neformalnom sektoru. „Anketa o radnoj snazi, koja se redovno provodi od 1996. godine omogućila je adekvatniji prikaz stanja na tržištu rada. Njome se sustavno prikupljaju podaci o stvarnoj strukturi zaposlenosti prema standardiziranim kriterijima i metodologiji Međunarodne organizacije rada (ILO). Nakon završetka prve faze tranzicije i ratnih zbivanja, stopa aktivnosti je i dalje padala sve do 2001. godine. Između 1997. i 2001. stopa radne aktivnosti smanjila se za jednu desetinu, a stopa zaposlenosti čak za jednu šestinu što predstavlja vrlo visok pad.”²⁴ Dakle i u ovom periodu značajan se broj radnika "inaktivirao", no za razliku od prethodnog perioda, velik broj onih koji sebi nisu mogli priuštiti "luksuz" neaktivnosti (dakle imati nekoga tko ih može uzdržavati, odnosno osigurati si egzistenciju putem drugih primanja poput rente ili mirovine), priključio se brzorastućoj "vojsci" nezaposlenih. S obzirom da je kroz cijeli ovaj period administrativna stopa nezaposlenosti visoka i tek blago rastuća, a administrativno mjereni broj zaposlenih stagnira, može se zaključiti da se većina kontrakcije dogodila na neslužbenoj, administrativno tek djelomično evidentiranoj "periferiji" tržišta rada. Doista, razmjer sive ekonomije krajem devedesetih značajno se smanjio, a time i udio populacije koji u njoj sudjeluje. Ipak, od 2001. godine dolazi do određenog oporavka na tržištu rada: rast stope aktivnosti i smanjivanje stope nezaposlenosti.

„Godine 1997. stopa aktivnosti (15+) u Hrvatskoj prema objavljenom komparativnom izvještaju anketa o radnoj snazi (1997.), bila je približna prosjeku zemalja-članica EU. U sljedećih pet godina pad zaposlenosti u

²⁴ Ibidem

Hrvatskoj i rast zaposlenosti u EU doveo je stopu aktivnosti na razinu mediteranskih zemalja (Grčka, Španjolska, Italija), oko sedam postotnih bodova ispod prosjeka EU.²⁵ Međutim, svoju nisku stopu aktivnosti mediteranske zemlje duguju tradicionalnom obrascu zapošljavanja - punoj zaposlenosti muškaraca i skromnom sudjelovanju žena na tržištu rada. U Hrvatskoj niska stopa aktivnosti izvire prvenstveno iz niske participacije muškaraca na tržištu rada.

Dok je stopa aktivnosti žena trenutno na razini prosjeka EU (44,1%) što je svojevrsno naslijeđe socijalističkog režima, stopa aktivnosti muškaraca tek je nešto viša (58,5%) te je trenutno za desetak postotnih bodova niža od prosjeka EU.²⁶ Ova, relativno mračna slika, ipak je daleko povoljnija nego slika tržišta rada ostalih zemalja slijednica SFRJ osim, naravno, Slovenije.

U svrhu analize utjecaja nezaposlenosti prikazuje se tablica u kojoj su navedeni pokazatelji siromaštva i socijalne uključenosti u 2015. godini.

Tablica 5. Pokazatelji siromaštva i socijalne uključenosti u 2015. godini

<i>Stopa rizika od siromaštva</i>		20,4%
<i>PRAG RIZIKA OD SIROMAŠTVA (KUNE)</i>		
<i>Jednočlano kućanstvo</i>		24.900
<i>Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece</i>		52.290
<i>Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti</i>		29,4%
<i>Osobe u teškoj materijalnoj deprivaciji (4 ili više stavki)</i>		13,9%
<i>Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada</i>		14,6%
<i>Nejednakost distribucije dohotka</i>		5,3
<i>Ginijev koeficijent</i>		30,9

Izvor: Obrada autora prema podacima: <http://www.dzs.hr/> (17.9.2016.)

Stopa rizika od siromaštva u Hrvatskoj u 2015. godini bila je 20,4%. „Prag rizika od siromaštva utvrđuje se tako da se za sva kućanstva izračuna

²⁵ Revija za socijalnu politiku, God.10,br. 2, Zagreb, 2003, str. 225-262,

²⁶ Ibidem str. 229.

ekvivalentni dohodak po članu kućanstva. Zatim se utvrđuje srednja vrijednost (medijan) distribucije dohotka i 60% od izračunane srednje vrijednosti čini prag rizika od siromaštva. Osobe čiji je dohodak ispod praga u većem su riziku od siromaštva od ostalih, ali ne žive nužno u oskudici. Prag rizika od siromaštva iskazuje se u novčanim jedinicama.²⁷ Stopa rizika od siromaštva jest postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. „Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu u aktivnosti izračunana je za osobe u dobi od 18 i više godina prema najčešćem statusu aktivnosti u referentnom razdoblju. Najčešći status aktivnosti osobe jest onaj status u kojem je osoba provela najmanje 7 mjeseci tijekom referentnog razdoblja.“²⁸ Siromaštvo dovodi do socijalne isključenosti pojedinaca. „Socijalna isključenost se najčešće poima kao začarani krug koji ima tri sastavnice:

- nezaposlenost,
- siromaštvo i socijalnu
- izolaciju.“²⁹

Različite sastavnice socijalne isključenosti utječu jedna na drugu, stvarajući spiralu nesigurnosti koja završava stalnim i višestruko uskraćujućim okolnostima. „Uskraćivanje obično započinje gubitkom zaposlenja, a gubitak posla vodi prema znatnom pogoršavanju životnog standarda, odnosno prema riziku siromaštva. Život u siromaštvu stvara dodatne teškoće pri traženju posla i pridonosi tomu da pojedinci bivaju uhvaćeni u zamku dugotrajne nezaposlenosti. U isto vrijeme, nezaposlenost i siromaštvo otežavaju sudjelovanje u društvenim aktivnostima. Zbog nedostatka novca i stigmatizacije koju može uzrokovati nezaposlenost, reduciraju se socijalne veze i raste vjerojatnost socijalne izolacije.“³⁰ Ako se razdoblje nezaposlenosti, a time i siromaštva produži, pojavit će se tenzije u obiteljskim i bračnim odnosima. Drugim riječima, porast će vjerojatnost raspada bračne i obiteljske zajednice.

²⁷ Državni zavod za statistiku (2016) Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/14-01-01_01_2015.htm (22.9.2016.)

²⁸ Ibidem

²⁹ Program Ujedinjenih naroda za razvoj (2006) Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna uključenost, 1. izdanje, Denona, Zagreb, str. 14.

³⁰ Ibidem

Nedostatak novca pogoršava ne samo obiteljske odnose nego i veze s prijateljima, susjedima, srođnicima, s obzirom na to da su „socijalne razmjene“ nužne za održanje socijalnih odnosa.

Grupe koje u Hrvatskoj imaju najveći rizik siromaštva su:

- starije osobe,
- umirovljenici/e,
- nezaposlene osobe,
- osobe s nižim stupnjevima obrazovanja,
- jednočlana kućanstva i
- jednoroditeljske obitelji.

U nastavku se analizira i uspoređuje stopa rizika od siromaštva u Hrvatskoj u usporedbi s odabranim zemljama EU u 2015. godini.

Tablica 6. Siromaštvo u Hrvatskoj u usporedbi sa odabranim zemljama EU (2015.)

	Stopa rizika od siromaštva (%)
Austrija	14,1
Belgija	15,5
Bugarska	21,8
Danska	11,9
Finska	12,8
Grčka	22,1
Hrvatska	20,4
Italija	19,6
Letonija	21,2
Litva	19,1
Mađarska	14,6
Malta	15,9
Poljska	17,0
Slovenija	14,5

Slovačka	12,6
Španjolska	22,2

Izvor: Državni zavod za statistiku (2016) Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/14-01-01_01_2015.htm (22.9.2016.)

Analizirajući prethodnu tablicu vidljivo je kako je nakon Španjolske (22,2%), Grčke (22,1%), Bugarske (21,8%) i Letonije (21,2%), Hrvatska na visokom pragu stope rizika od 20,4%. „Prag rizika od siromaštva u 2015. za jednočlano kućanstvo iznosi 23.760 kuna na godinu, dok za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece iznosi 49.896 kuna na godinu.“³¹ Najmanju stopu rizika u 2015. godini imale su Slovačka (12,6%), Finska (12,8%) i Danska (11,9%).

Ekonomski život siromašnih u mnogim se vidovima razlikuje od ekonomskog života nesiromašnih. Osim nedostatnog dohotka, slabijeg obrazovanja i stambeni uvjeti siromašnih bitno su drugačiji od ostalog stanovništva.

U nastavku se analiziraju poglavlja ekonomskih i društvenih utjecaja nezaposlenosti.

Ekonomski utjecaji nezaposlenosti

Ekonomski utjecaj nezaposlenosti odnosi se na gubitak svih dobara i usluga koje bi ti nezaposleni radnici mogli proizvesti.³² Društva cijene visoku zaposlenost i zato što je visoka zaposlenost znači visok output i dohotke, te zato što se rad u mnogim društvima cijeni sam po sebi. Kad je nezaposlenost visoka, velik se dio outputa izgubi, dohoci opadaju, a ljudi trpe od gubitka samopoštovanja. „Gubici u razdobljima visoke nezaposlenosti najveći su dokumentirani gubici u suvremenoj ekonomiji. Oni su mnogo puta veći od

³¹ Državni zavod za statistiku, op. cit.

³² Kolaković, M. (2016) Poslovna kolebanja. Dostupno na: http://web.efzg.hr/dok/pds/Strat_pod/23.%20Poslovna%20kolebanja.%2031.%20Nezaposlenost%20i%2032.%20Inflacija%20i%20Philipsova%20krivulja.pdf (25.9.2016.)

procijenjenih neefikasnosti što nastaju od mikroekonomskih gubitaka zbog monopola ili od gubitaka izazvanih carinama.“³³

Promatrajući strukturu tržišta rada stručnjaci razlikuju tri vrste nezaposlenosti:

1. Frikcijska,
2. Strukturna,
3. Ciklička.³⁴

Frikcijska nezaposlenost nastaje zbog neprekidnog kretanja ljudi između regija i radnih mjesta ili kroz različite faze životnog ciklusa. Čak i kad bi neka privreda imala punu zaposlenost, uvijek bi bilo fluktuacija kako ljudi traže zaposlenje po završetku školovanja ili se sele u neki drugi grad. Žene se mogu ponovno uključiti u radnu snagu nakon što rode. Budući da frikcijski nezaposleni radnici često mijenjaju radna mjesta ili traže bolja, drži se katkada da su oni „dobrovoljno“ nezaposleni.

Strukturna nezaposlenost označava raskorak između ponude i potražnje za radnicima. Raskoraci mogu nastati zato što potražnja za jednom vrstom rada raste, dok se potražnja za nekom drugom vrstom smanjuje, a ponuda se ne prilagođava brzo. Često su vidljive strukturne neravnoteže među zanimanjima ili regijama kako se određeni sektori razvijaju, a drugi opadaju.

Ciklička nezaposlenost postoji kad je ukupna potražnja za radom niska. Kako ukupna potrošnja i output padaju, nezaposlenost raste praktički svuda. Distinkcija između cikličkih i drugih vrsta nezaposlenosti pomaže ekonomistima da dijagnosticiraju opće stanje zdravlja na tržištu rada. Visoke razine frikcione ili strukturne nezaposlenosti mogu se pojaviti čak i ako je ukupno tržište rada u ravnoteži, primjerice ako je fluktuacija visoka ili kad postoje velike zemljopisne neravnoteže. Ciklička nezaposlenost javlja se kad zaposlenost pada kao posljedica neravnoteže između agregatne ponude i potražnje.

³³ Samuelson, P., A., Nordhaus, W., op. cit. str. 574.

³⁴ Ibidem

3.3. Kretanja na tržištu rada

Razvoj na tržištu rada djelomično je određen okvirima postojećega radnog zakonodavstva, u čijem se kontekstu i događa. „Temeljni dokument radnog zakonodavstva jest Zakon o radu, usvojen 1995. Taj zakon u najvećoj mjeri regulira razinu "zaštite" rada i zaposlenja, te svojom "rigidnošću", "liberalnošću" i ostalim rješenjima može (ali i ne mora) utjecati na promjene na tržištu rada.“³⁵

Stupanj zaštite od pojedinačnog otkaza umjereno je visok, no vrlo sličan onom u većem broju europskih zemalja (među njima i tranzicijskih). Regulativa vezana za privremeno zapošljavanje izuzetno je rigidna, i to prvenstveno zbog nemogućnosti djelovanja agencija za privremeno zapošljavanje. Hrvatski su radnici prilično dobro zaštićeni i od kolektivnih otkaza, što je slično regulativi većine europskih zemalja. „Sumarno, EPL-indeks za Hrvatsku, prema slovu zakona, daleko je veći od onoga u svim tranzicijskim zemljama (kod kojih je trend "popuštanja" radnog zakonodavstva daleko smanjio stupanj zaštite), pa i od onog u većine članica EU. Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu stavljen je u javnu raspravu u siječnju 2003. godine. Prijedlog izmjena u njemu cilja na smanjivanje razine zaštite, što bi trebalo dinamizirati privredu i poslodavcima olakšati fleksibilnije zapošljavanje (i otpuštanje) radnika.“³⁶

Detaljni prikaz strukturne nezaposlenosti obradit će se i analizirati u poglavlju 4. Nezaposlenost u Hrvatskoj analizirat će se prema Županijama kao i prema razini obrazovanja. U narednom poglavlju navode se uzroci i posljedice strukturne nezaposlenosti u Hrvatskoj. Također, predlažu se mjere za smanjivanje strukturne nezaposlenosti te mjere za rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti.

³⁵ Babić, A., Babić, M. (2000) Međunarodna ekonomija. Zagreb, Ekonomski fakultet Zagreb, str. 58.

³⁶ Tomašić, P. (2010) Nezaposlenost u tranzicijskoj Hrvatskoj pod socijalno-etičkim vidom. Zagreb, Kršćanska sadašnjost, str. 94.

4. ANALIZA STANJA STRUKTURNE NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Cilj ovog rada usmjeren je na analizu nezaposlenosti osoba u Republici Hrvatskoj. Analiza strukture nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja, kao i slobodnih radnih mjesta po rodu zanimanja u Republici Hrvatskoj pokazuje kako više od 1/3 osoba nakon završenog tercijarnog obrazovanja završava na Zavodu za zapošljavanje. Nadalje, daje se pregled strukture i trajanja nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba te se detaljnije razrađuje nezaposlenost prema znanstvenim područjima, a posebno se ističe društveno područje ekonomije. U nastavku se donose pojedine mjere za smanjenje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba i ocjenjuje njihova efikasnost. U konačnici se ukazuje na problem neusklađenosti politika obrazovanja i zapošljavanja te na najvažnije institucije u Republici Hrvatskoj koje sudjeluju u usklađivanju ravnoteže na tržištu rada visokoobrazovanih osoba.

4.1. Nezaposlenost po Županijama

U ovom poglavlju analizira se opći pregled nezaposlenosti po Županijama. U Hrvatskoj se nalazi 21 Županija i to:

1. Zagrebačka	12. Brodsko-posavska
2. Krapinsko-zagorska	13. Zadarska
3. Sisačko-Moslavačka	14. Osječko-baranjska
4. Karlovačka	15. Šibensko-kninska
5. Varaždinska	16. Vukovarsko-srijemska
6. Koprivničko-križevačka	17. Splitsko-dalmatinska
7. Bjelovarsko-bilogorska	18. Istarska
8. Primorsko-goranska	19. Dubrovačko-neretvanska
9. Ličko-senjska	20. Međimurska
10. Virovitičko-podravsko	21. Grad Zagreb
11. Požeško-slavonska	

Grafikon 1. Nezaposlenost u Zagrebačkoj županiji (2010.-2015.)

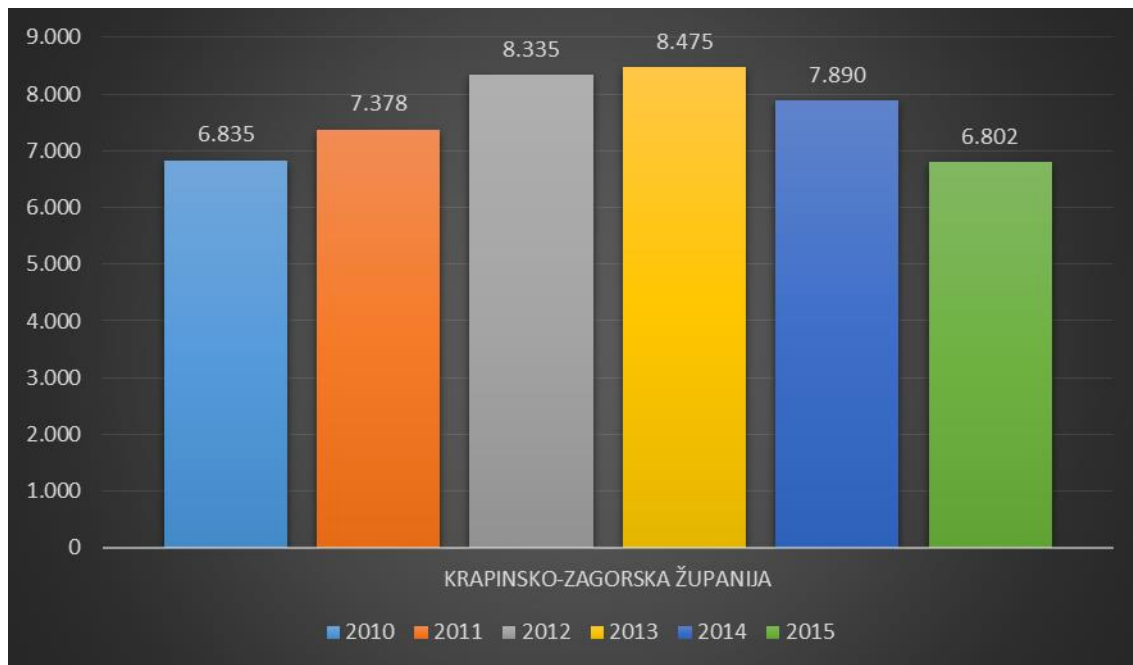

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (15.10.2016.)

Analizirajući grafikon 1. vidljivo je kako se nezaposlenost u Zagrebačkoj županiji povećavala od 2010. godine sve do 2013. godine kada je u tom periodu dosegla najveći broj nezaposlenih u Županiji i to 19.461. Najmanje nezaposlenih bilo je 2010. godine i to 15.256 nezaposlenih, dok je nakon 2013. godine zabilježen pad broja nezaposlenih te je prema zadnjim podacima u 2015. godini broj nezaposlenih pao na 16.185.

U nastavku se prikazuje i analizira Grafikon 2. gdje je prikazan broj nezaposlenih osoba u Krapinsko-zagorskoj županiji.

Grafikon 2. Nezaposlenost u Krapinsko-zagorskoj županiji (2010.-2015.)

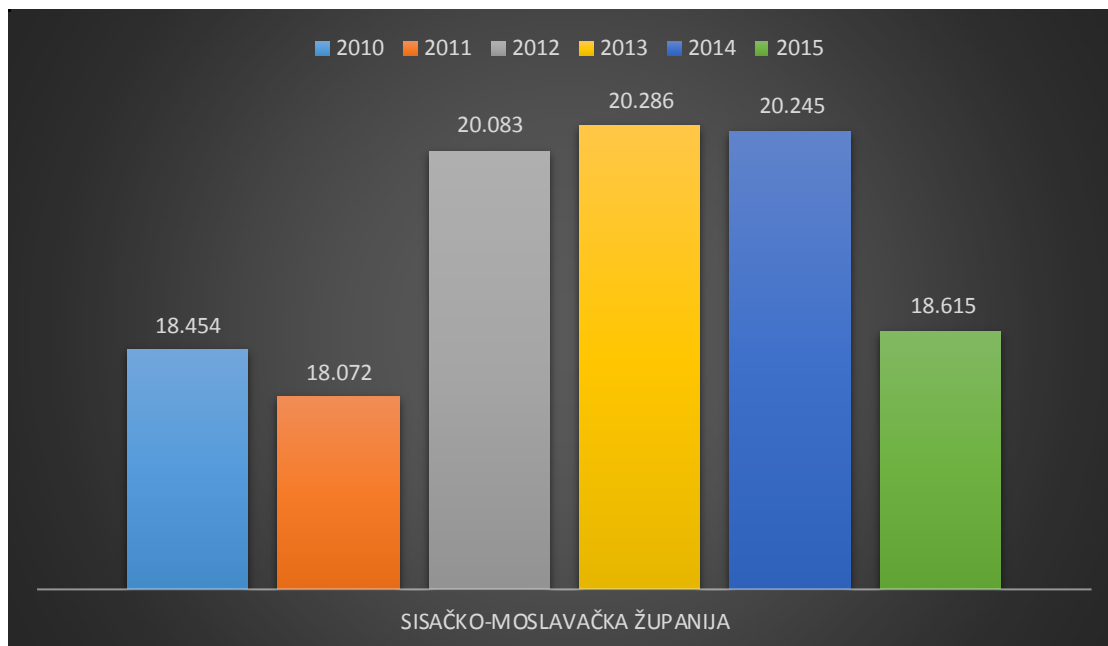

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (15.10.2016.)

Analizirajući grafikon 2. vidljivo je kako se nezaposlenost u Krapinsko-zagorskoj županiji povećavala od 2010. godine sve do 2013. godine kada je u tom periodu dosegla najveći broj nezaposlenih u Županiji i to 8.475. Najmanje nezaposlenih bilo je 2010. godine i to 6.835 nezaposlenih, a nakon 2013. godine zabilježen je pad broja nezaposlenih te je prema zadnjim podacima u 2015. godini broj nezaposlenih pao na 6.802.

U nastavku se prikazuje i analizira Grafikon 3. gdje je prikazan broj nezaposlenih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Grafikon 3. Nezaposlenost u Sisačko-moslavačkoj županiji (2010.-2015.)

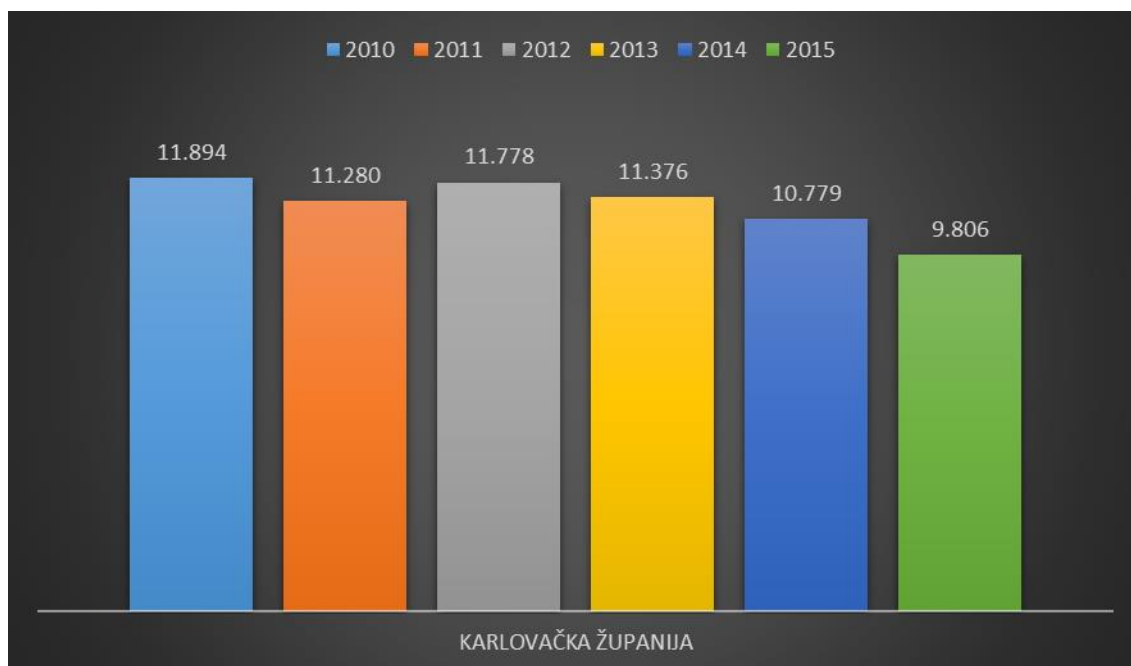

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (15.10.2016.)

Analizirajući prethodni grafikon vidljivo je kako je najmanji broj nezaposlenih zabilježen u 2011. godini kada je broj nezaposlenih bio 18.072. Najviše nezaposlenih bilo je u 2013. godini kada je taj broj iznosio čak 20.286. Nagli pad nezaposlenosti u Sisačko-moslavačkoj županiji zabilježen je u 2015. godini kada je dosegao gotovo broj kao i 2011. godine te je brojio 18.615 nezaposlenih.

U nastavku se prikazuje grafikon 4. gdje se analizira nezaposlenost u Karlovačkoj županiji od 2010.-2015. godine.

Grafikon 4. Nezaposlenost u Karlovačkoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (16.10.2016.)

Analizirajući grafikon gdje je prikazana nezaposlenost u Karlovačkoj županiji vidljivo je kako je nezaposlenost varirala drugačije od nezaposlenosti u prethodno analiziranim Županijama. Usporedi li se nezaposlenost u Karlovačkoj županiji s ostalim prethodno analiziranim Županijama vidljivo je kako je u 2010.godini zabilježen najveći broj nezaposlenosti nakon čega broj nezaposlenosti pada razmjerno s godinama. U 2015. godini Karlovačka županija zabilježila je najmanji broj nezaposlenosti i to 9.806.

U 2015. godini 7 861 nezaposlena osoba pristigla je na zavod za zapošljavanje u Karlovačkoj županiji. Svi novoprijavljeni nezaposleni upoznati su s pravima i obavezama tijekom nezaposlenosti te uvedeni u evidenciju. Kako bi ih što bolje pripremili za povratak na tržište rada savjetnici za zapošljavanje u Područnom uredu Karlovac obavili su 14 493 individualna savjetovanja za novoprijavljene osobe i 127 976 individualnih konzultacija. Također, tijekom

godine je 1 405 nezaposlenih osoba sudjelovalo u radionicama namijenjenim informiranju i aktivaciji prijavljenih nezaposlenih osoba.³⁷

U nastavku se prikazuje grafikon 5. gdje se analizira nezaposlenost u Varaždinskoj županiji od 2010. do 2015. godine.

Grafikon 5. Nezaposlenost u Varaždinskoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (16.10.2016.)

Varaždinska županija kao i ostale županije najmanji broj nezaposlenih bilježi u 2015. godini. Varaždinska županija je u 2015. godini imala 7.767 nezaposlenih. Godine 2012. i 2013. Varaždinska županija bilježi najveći broj nezaposlenih i to gotovo 11.000 u obje godine, dok 2010. i 2011. godine bilježi gotovo 10.000 nezaposlenih.

U nastavku se prikazuje grafikon 6. u kojem se analizira nezaposlenost u Koprivničko-križevačkoj županiji.

³⁷ HZZ: Kretanje na tržištu rada u 2015. godini (20.12.2016.)

Grafikon 6. Nezaposlenost u Koprivničko-križevačkoj županiji (2010.-2015.)

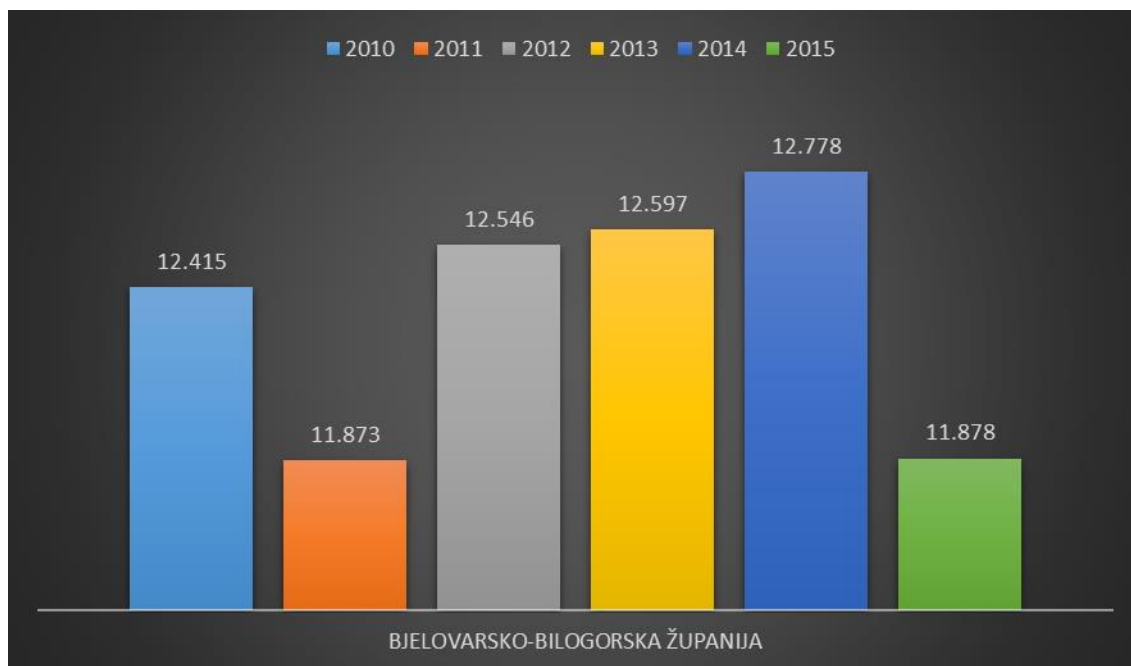

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (16.10.2016.)

Koprivničko-križevačka županija najveći broj nezaposlenih bilježi u 2013. godini kada je zabilježeno 9.001 nezaposlenih. Nadalje, isto kao i u ostalim županijama broj nezaposlenih bio je najmanji 2015. godine, a u Koprivničko-križevačkoj županiji tada je zabilježeno 6.714 nezaposlenih. Također, broj nezaposlenih zabilježen u 2010. godini i 2011. godini bio je oko 7.300, dok je 2012. zabilježen broj od 8.410 nezaposlenih.

U nastavku se analizira broj nezaposlenih osoba u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji.

Grafikon 7. Nezaposlenost u Bjelovarsko-bilogoskoj županiji

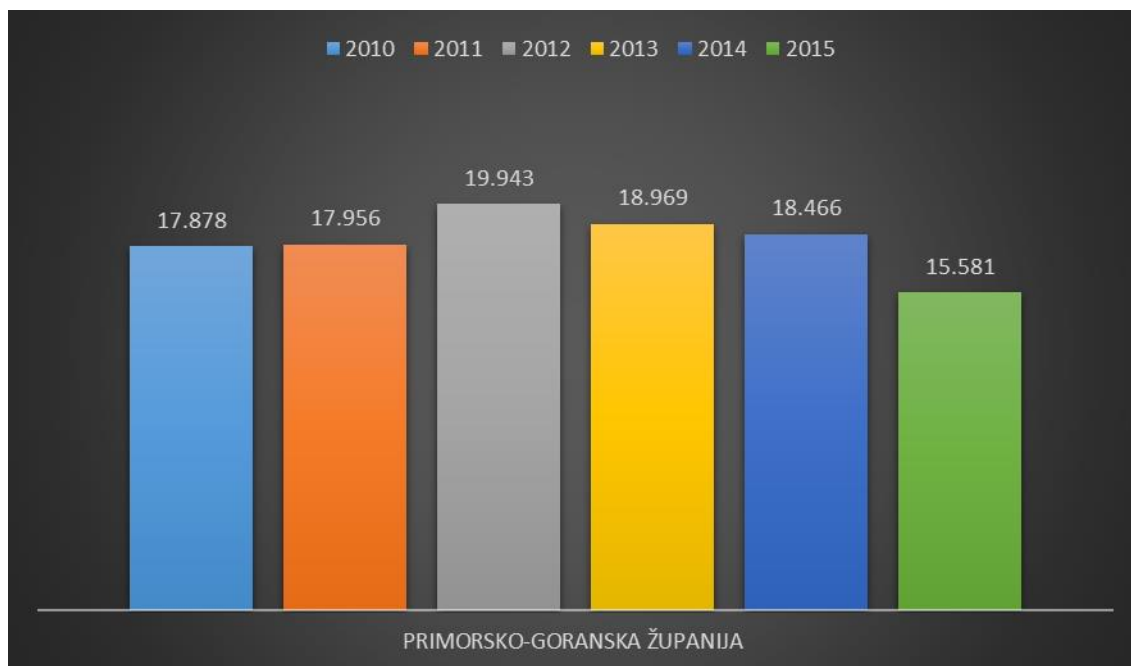
Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (17.10.2016.)

Bjelovarsko-bilogorska županija bilježi specifične podatke o nezaposlenosti u usporedbi s prethodno analiziranim Županijama. Iz grafikona se može uočiti kako je najmanji broj nezaposlenih zabilježen u 2011. godini i to 11.873 nezaposlene osobe što je u usporedbi s 2015. godinom za samo 5 manje nezaposlenih osoba. Najveći broj nezaposlenih bio je u 2014. godini i to 12.778 nezaposlenih, dok su 2010., 2012. te 2013. godine zabilježene razmjerne brojke nezaposlenih i to oko 12.500.

Bjelovarsko-bilogorska županija trenutno gubi mnogo mladih potencijalnih visokoobrazovanih osoba koje zbog željom za boljim poslovnim uvjetima odlaze u inozemstvo.

U nastavku se prikazuje grafikon 6. gdje se analizira broj nezaposlenih osoba u Primorsko-goranskoj županiji.

Grafikon 8. Nezaposlenost u Primorsko-goranskoj županiji

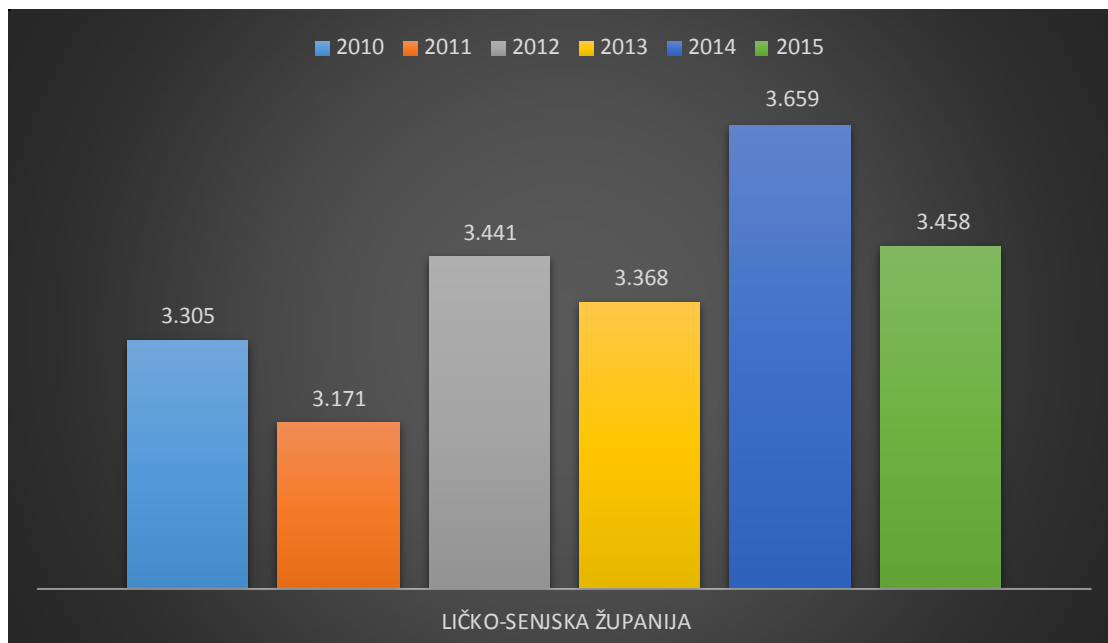

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (17.10.2016.)

Primorsko-goranska županija turistička je destinacija i destinacija koja je na odličnoj lokaciji koja ima dobru međunarodnu prometnu povezanost što priguđuje velikom broju priljeva inozemnih posjetitelja. Dobra prometna povezanost temelj je za mnogobrojne pogodnosti u pokretanju i održavanju raznih poslovnih slučajeva koji smanjuju broj nezaposlenih osoba. Tako je Primorsko-goranska županija pravi primjer razmjernog broja nezaposlenosti koja unazad 5 godina bilježi male promjene u broju nezaposlenih. Broj nezaposlenih u PGŽ-i kretao se od 2010. godine do 2015. godine od 18.000 do 20.000 u prosjeku nezaposlenih. Najmanji broj nezaposlenih kao i u ostalim županijama koje su do sada analizirane, bio je u 2015. godini kada je zabilježeno 15.581 broj nezaposlenih osoba.

U nastavku se analizira nezaposlenost u Ličko-senjskoj županiji.

Grafikon 9. Nezaposlenost u Ličko-senjskoj županiji (2010.-2015.)

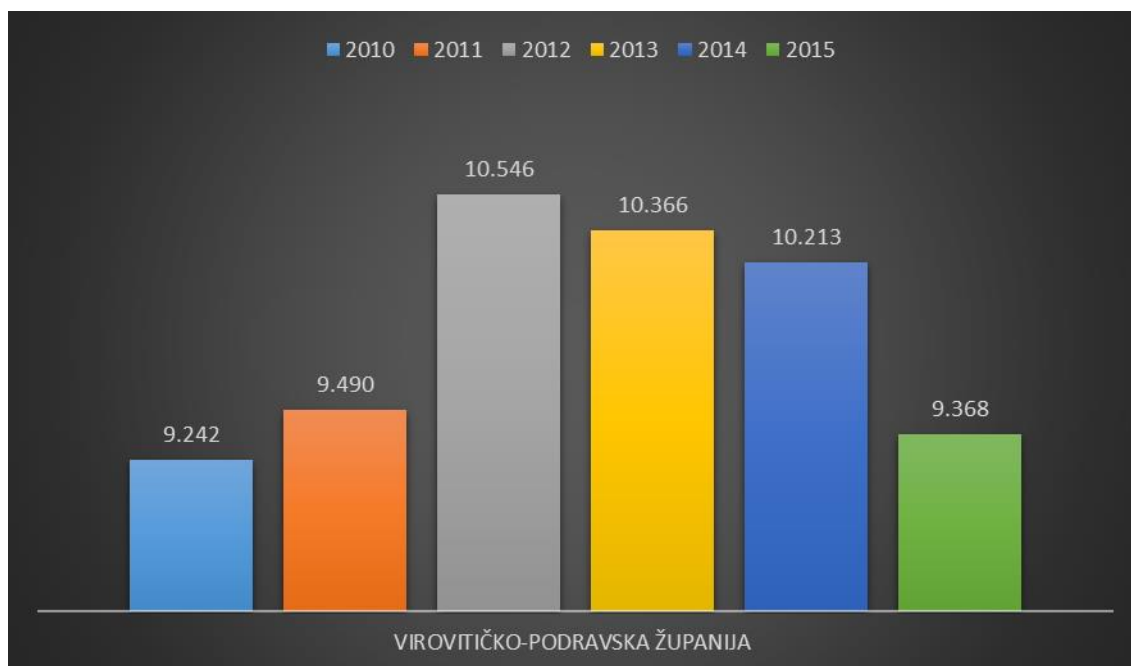
Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (17.10.2016.)

Prema popisu iz 2011. 50.927 stanovnika (1.2 % ukupnog stanovništva Hrvatske, najmanje naseljena županija u državi). Gustoća naseljenosti je 10 stanovnika po km². Broj stanovnika županije u stalnom je padu zbog velike prosječne starosne dobi stanovništva te iseljavanja mladih.

Broj nezaposlenih u Ličko-senjskoj županiji bio je najmanji u 2011. godini kada je zabilježeno 3.171 nezaposlena osoba. Najveći broj nezaposlenih zabilježen je 2014. godine kada je zabilježeno 3.659 nezaposlenih osoba. Nadalje, 2010., 2012. i 2013. godina varira s brojem nezaposlenih i to od oko 3.305 do 3.441 nezaposlenih.

U nastavku se analizira broj nezaposlenih u Virovitičko-podravskoj županiji.

Grafikon 10. Nezaposlenost u Virovitičko-podravskoj županiji

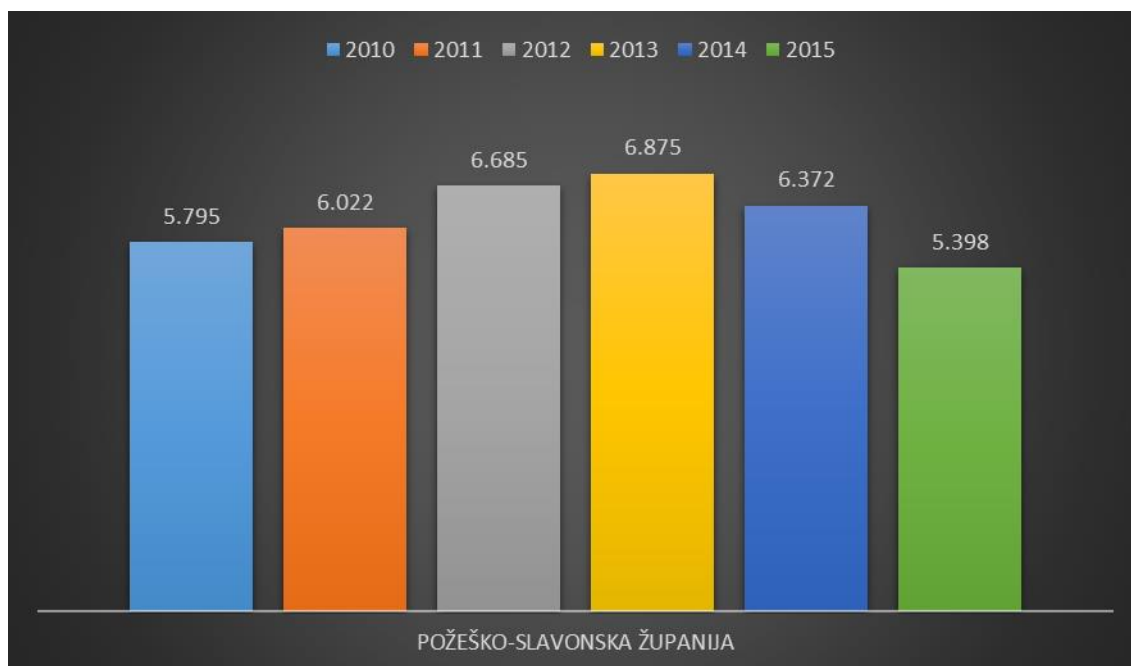

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (17.10.2016.)

Virovitičko-podravská županija zapošljava velik broj mladih osoba. Županija bilježi velik broj stanovnika mlađe životne dobi, a tome je vjerojatno razlog taj da u Virovitici postoji fakultet. Virovitičko-podravská županija zabilježila je najveći broj nezaposlenih osoba u 2012. godini kada je zabilježeno 10.546 nezaposlenih. Godinu dana poslije, ta brojka se smanjila ali neznatno. Rekordna godina bila je 2010. kada je broj nezaposlenih bio 9.242, što nije uspjela premašiti čak ni 2015. godina kao u ostalim Županijama. U 2015. godini zabilježe je broj od 9.368 nezaposlenih osoba.

U nastavku se prikazuje grafikon 9. gdje se analizira broj nezaposlenih osoba u Požeško-slavonskoj županiji.

Grafikon 11. Nezaposlenost u Požeško-slavonskoj županiji

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (18.10.2016.)

Broj nezaposlenih u Požeško-slavonskoj županiji vrlo je velik s obzirom na broj stanovnika koji u njoj žive. Bitne promjene što se tiče broja nezaposlenih u Županiji se nisu dogodile. Vidljivo je kako je 2015. godine zabilježen najmanji broj nezaposlenih osoba kao i u ostalim Županijama, a to je 5.398 nezaposlenih. Ostalih godina bilježi se broj nezaposlenih od oko 7.000. Požeško-slavonska županija izuzetno je siromašna Županija koja ne bilježi česta otvorenja novih poduzeća. Mladi odlaze za boljim prilikama, a razvoj Županije nažalost je neprimjetan.

U nastavku se analizira broj nezaposlenih u Brodsko-posavskoj županiji od 2010.-2015. godine.

Grafikon 12. Nezaposlenost u Brodsko-posavskoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (18.10.2016.)

Prema popisu stanovništva iz 2001. Brodsko-posavska županija je imala 176.765 stanovnika (4 % ukupnog stanovništva Hrvatske) sa prosječnom gustoćom naseljenosti od 88 stanovnika/km². Brodsko-posavska županija jedna je od najužih i najdužih županija koja na istoku graniči sa Vukovarsko-srijemskom, na sjeveroistoku sa Osječko-baranjskom, na sjeveru sa Požeško-slavonskom te na zapadu sa Sisačko-moslavačkom županijom dok se južna granica županije proteže uz rijeku Savu koja je ujedno i međudržavna granica između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Godinu 2012. je obilježilo značajno povećanje broja nezaposlenih na evidenciji. Najmanji broj nezaposlenih bilježi 2015. godina kada je evidentirano 13.030 nezaposlenih u Brodsko-posavskoj županiji.

U nastavku se prikazuje grafikon u kojem se analizira broj nezaposlenih osoba u Zadarskoj županiji od 2010. do 2015.

Grafikon 13. Nezaposlenost u Zadarskoj županiji (2010.-2015.)

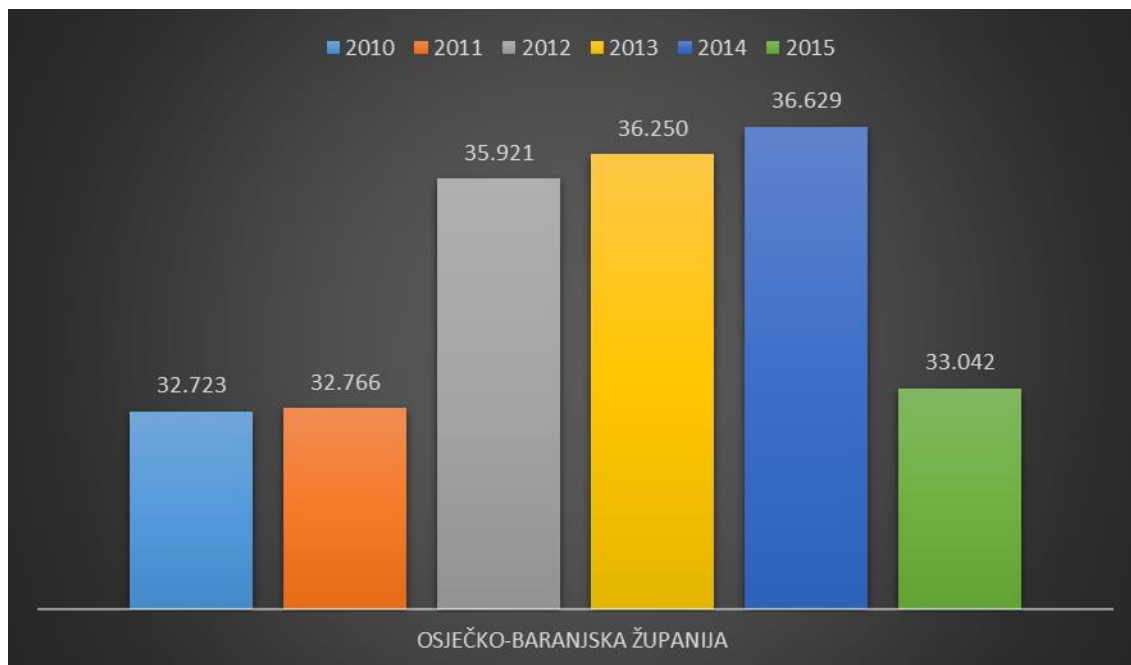
Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (18.10.2016.)

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine na prostoru Zadarske županije živjelo 170.017 stanovnika što je 4,0 % ukupnog broja stanovništva Hrvatske. Sjedište županije, Zadar imao je tada 71.471 stanovnika. Jedna je od tri hrvatske županije koja je imala porast broja stanovnika u razdoblju 2001.-2011. Prosječna gustoća naseljenosti dosegla je 46,6 stanovnika/km², što je znatno manje od hrvatskog prosjeka (75,7 stan./km²).

Zadarska županija najveći broj zaposlenih bilježi u ljetnim mjesecima kao i ostale županije koje konkuriraju na području primorja Hrvatske. Turizam kao osnova razvoja Županije zaslužan je za veliki postotak broja zaposlenih u Zadarskoj županiji. Kada se analizira nezaposlenost u Županiji vidljivo je kako je najveći broj nezaposlenih zabilježen u 2012. godini kada je evidentirano 11.811 nezaposlenih osoba. Nešto manji broj nezaposlenih zabilježen je 2010. i 2011. godine, dok je najmanji broj nezaposlenih zabilježen 2015. godine i to 8.081 nezaposlenih.

U nastavku se analizira broj nezaposlenih osoba u Osječko-baranjskoj županiji od 2010. do 2015.

Grafikon 14. Nezaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (18.10.2016.)

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine na prostoru Osječko-baranjske županije živi 305.032 stanovnika (3. najnaseljenija županija nakon Grada Zagreba i Splitsko-dalmatinske županije). Danas je Osječko-baranjska županija na najgorem glasu u medijima kada je riječ o nezaposlenosti. Veliki broj ljudi odlazi u inozemstvo u potrazi za poslom kako bi si osigurali bolju budućnost.

Kada se analizira grafikon u kojem je prikazana nezaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji, vidljiv je nagli porast broja nezaposlenosti od 2011. do 2014. godine. Konkretno, nagli porast broja nezaposlenih dogodio se 2012. godine kada je evidentirano 35.921 nezaposlenih, za razliku od 2011. godine kada je taj broj bio znatno manji, a zabilježeno je samo 32.766 nezaposlenih. Najveći broj nezaposlenih zabilježen je u 2014. godini kada je evidentirano

36.629 nezaposlenih. Usporedi li se broj stanovnika s brojem nezaposlenih u Županiji dolazi se do zaključka kako je ovo najkritičniji broj nezaposlenih u usporedbi s ostalim Županijama.

U nastavku se prikazuje grafikon u kojem se analizira broj nezaposlenih u Šibensko-kninskoj županiji od 2010. do 2015.

Grafikon 15. Nezaposlenost u Šibensko-kninskoj županiji (2010.-2015.)

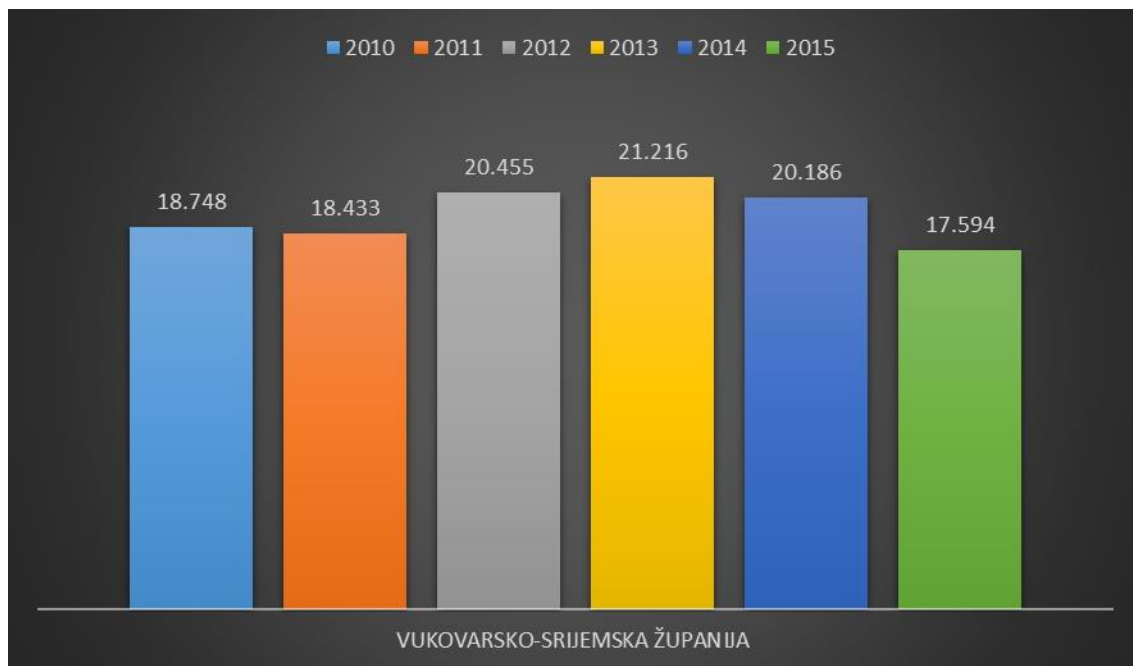
Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (19.10.2016.)

Prema popisu stanovništva iz 2001. županija je imala 112.891 stanovnika (2.6% ukupnog stanovništva Hrvatske) s prosječnom gustoćom naseljenosti od 39 stanovnika/km².

Iz grafikona se da uočiti kako je broj nezaposlenih u Šibensko-kninskoj županiji bio najveći u 2012. godini. Nešto manji broj nezaposlenih bio je zabilježen 2010. i 2011. godine, dok je najmanji broj nezaposlenih zabilježen u 2015. godini kada je evidentirano 7.104 nezaposlenih.

U nastavku se prikazuje grafikon u kojem se analizira broj nezaposlenih u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Grafikon 16. Nezaposlenost u Vukovarsko-srijemskoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (19.10.2016.)

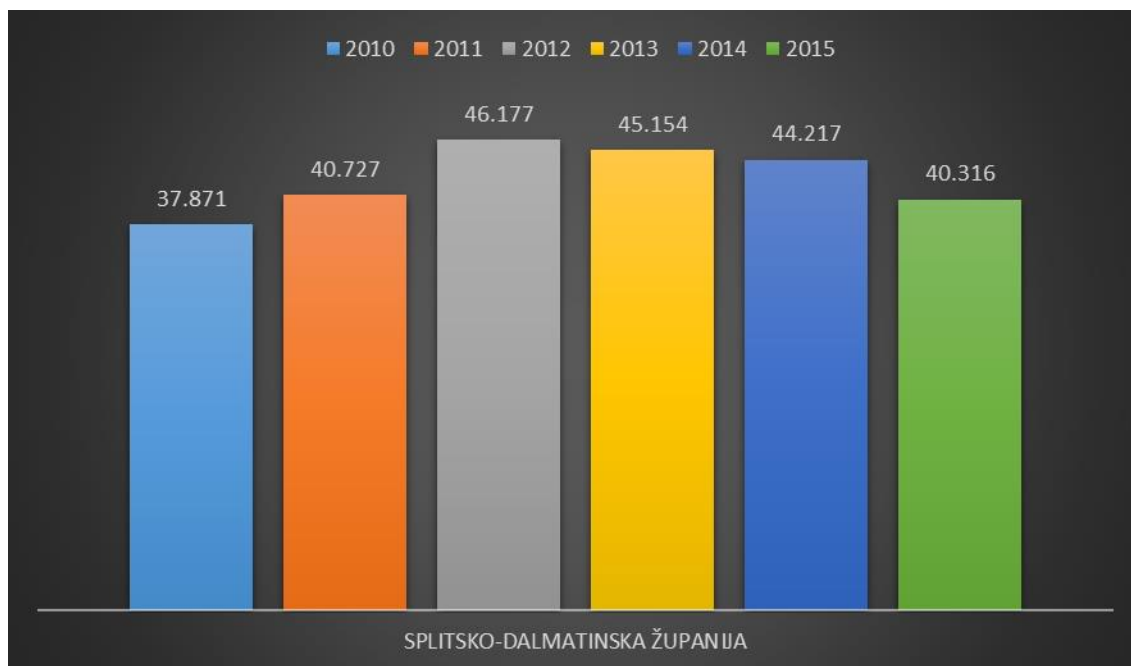
Prema popisu stanovništva iz 2001. Vukovarsko-srijemska županija je imala 204.768 stanovnika (4.6 % ukupnog stanovništva Hrvatske) sa prosječnom gustoćom od 84 stanovnika/km².

Vukovarsko-srijemska županija bilježi veliki broj nezaposlenih. Tako je u 2013. godini evidentiran najveći broj nezaposlenih s čak 21.216 nezaposlenih. Godine 2010. i 2011. evidentirano je 18.500 nezaposlenih, a 2012. i 2014. godine taj broj prerastao je čak 20.000. Najmanji broj nezaposlenih zabilježen je kao i kod ostalih županija u 2015. godini kada je evidentirano 17.594 nezaposlenih osoba u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Ova županija definitivno je najrizičnija županija kada su u pitanju brojke nezaposlenih. Uz Osječko-

baranjsku županiju, Vukovarsko-srijemska županija trenutno bilježi alarmantno stanje u kojem je potrebna hitna promjena strukture nezaposlenosti.

U nastavku se analizira nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Grafikon 17. Nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na:
<http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (19.10.2016.)

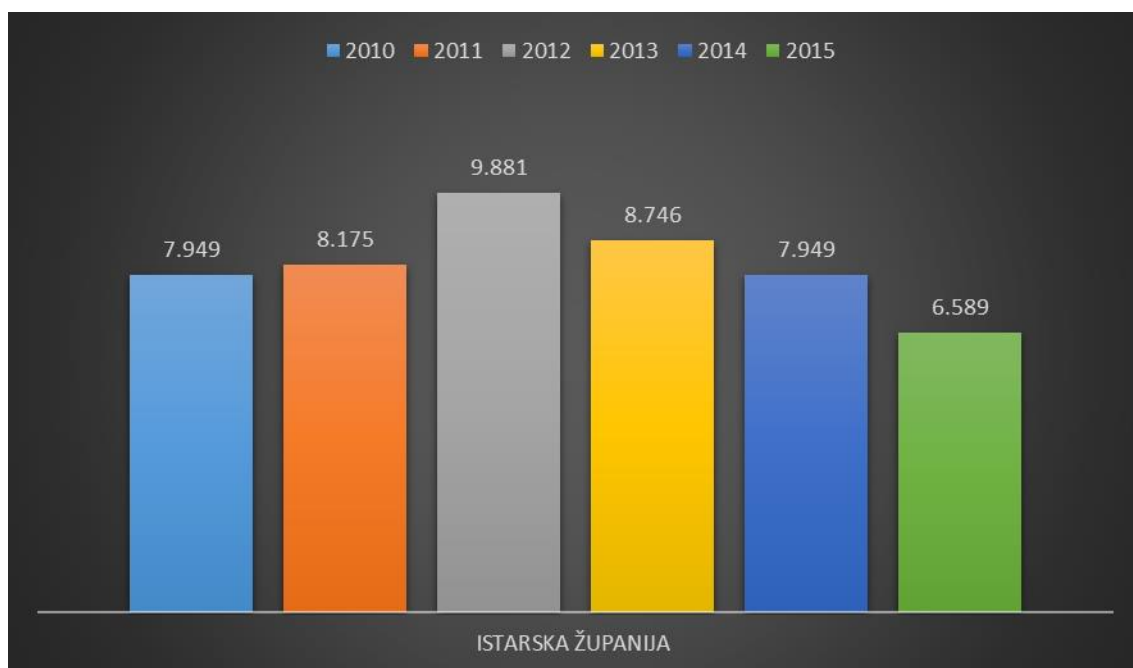
Prema popisu stanovništva iz 2001. županija je imala 463.676 stanovnika (10.5 % ukupnog stanovništva Hrvatske - druga najnaseljenija županija nakon grada Zagreba) s prosječnom gustoćom naseljenosti od 102 stanovnika/km². Splitsko-dalmatinska županija smještena je na središnjem dijelu jadranske obale. Zaobalje, priobalje i otoci geografske su podcjeline na koje je podjeljena županija. Priobalje je najrazvijenije područje za razliku od zaobalja koje je ekonomski siromašno. Broj stanovnika na otocima županije relativno je mali, a sezona na otocima kraća je nego na priobalju obzirom na njihovu dostupnost, stoga su i otoci kao i zaobalje ekonomski siromašni.

Analizirajući grafikon vidljivo je kako Splitsko-dalmatinska županija bilježi velik broj nezaposlenih u odnosu na broj stanovnika. Tako je uočljiva 2012.

godina kada je zabilježeno čak 46.177 nezaposlenih. Najmanji broj nezaposlenih evidentiran je 2010. godine kada je u Splitsko-dalmatinskoj županiji bilo 37.871 nezaposlenih. U 2015. godini bilježi se nešto manje nezaposlenih nego u 2014. godini i to 40.316 nezaposlenih.

U nastavku se analizira broj nezaposlenih u Istarskoj županiji od 2010.-2015. godine.

Grafikon 18. Broj nezaposlenih u Istarskoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (20.10.2016.)

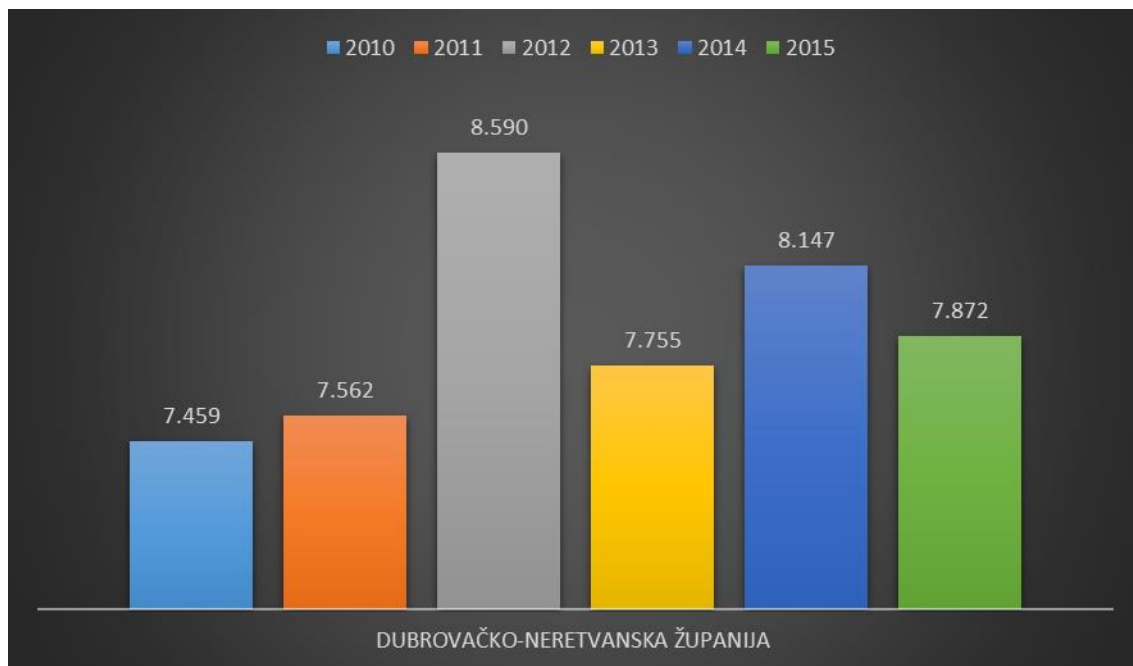
Više od 208.000 ili 4,85% nacionalnog stanovništva živi u Istarskoj županiji. Gustoća naseljenosti je 73 stanovnika/km², prosječna starost stanovništva je 43 godine. Pula je najveća urbana cjelina s 82.000 stanovnika (oko 105.000 na širem području grada).

U usporedbi s brojem stanovnika, Istarska županija bilježi relativno mali broj nezaposlenih. Tako je vidljivo u grafikonu da je najveći broj nezaposlenih zabilježen u 2012. godini kada je evidentirano 9.881 nezaposlenih. Najmanje nezaposlenih Istarska županija bilježi 2015. godine kada je evidentirano 6.589.

nezaposlenih. Broj nezaposlenih kroz godine raste i pada, no nagle promjene broja nezaposlenih nisu uočene.

U nastavku se analizira broj nezaposlenih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Grafikon 19. Broj nezaposlenih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (20.10.2016.)

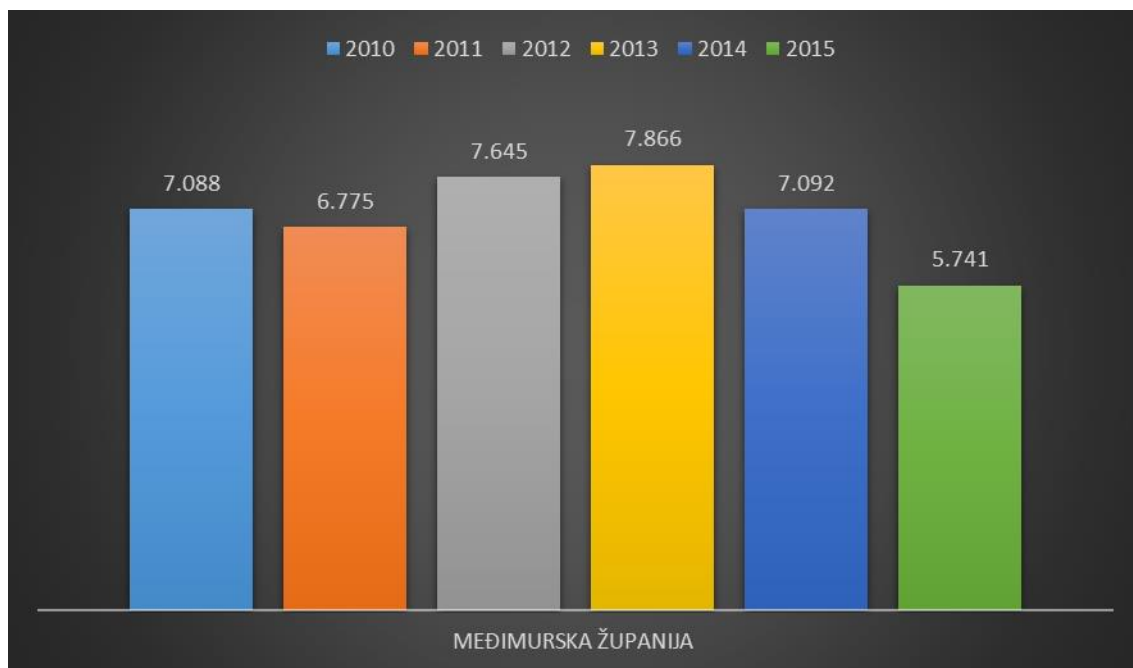
Na prostoru Dubrovačko-neretvanske županije živi ukupno 122.568 stanovnika (2011) odnosno oko 3% ukupnog stanovništva Hrvatske, a 36% stanovnika županije živi u klasteru Dubrovnik. Prostor županije čine dvije osnovne funkcionalne i geografske cjeline: relativno usko uzdužno obalno područje, s otocima i poluotokom Pelješac te prostor Donje Neretve s gravitirajućim priobalnim dijelom. Županija je relativno niske gustoće naseljenosti, dok je najgušće naseljen klaster Dubrovnik.

Dubrovačko-neretvanska županija bilježi zanimljive podatke o broju nezaposlenosti. Tako je uočljivo na grafikonu kako je u 2010. i 2011. godini evidentirano oko 7.500 nezaposlenih nakon čega taj broj naglo raste u 2013.

godini na čak 8.590 nezaposlenih. Nakon toga, broj nezaposlenih se opet naglo smanjuju i to na 7.750 nezaposlenih te se do 2015. godine te brojke minimalno mijenjaju.

U nastavku se prikazuje broj nezaposlenih u Međimurskoj županiji.

Grafikon 20. Nezaposlenost u Međimurskoj županiji (2010.-2015.)

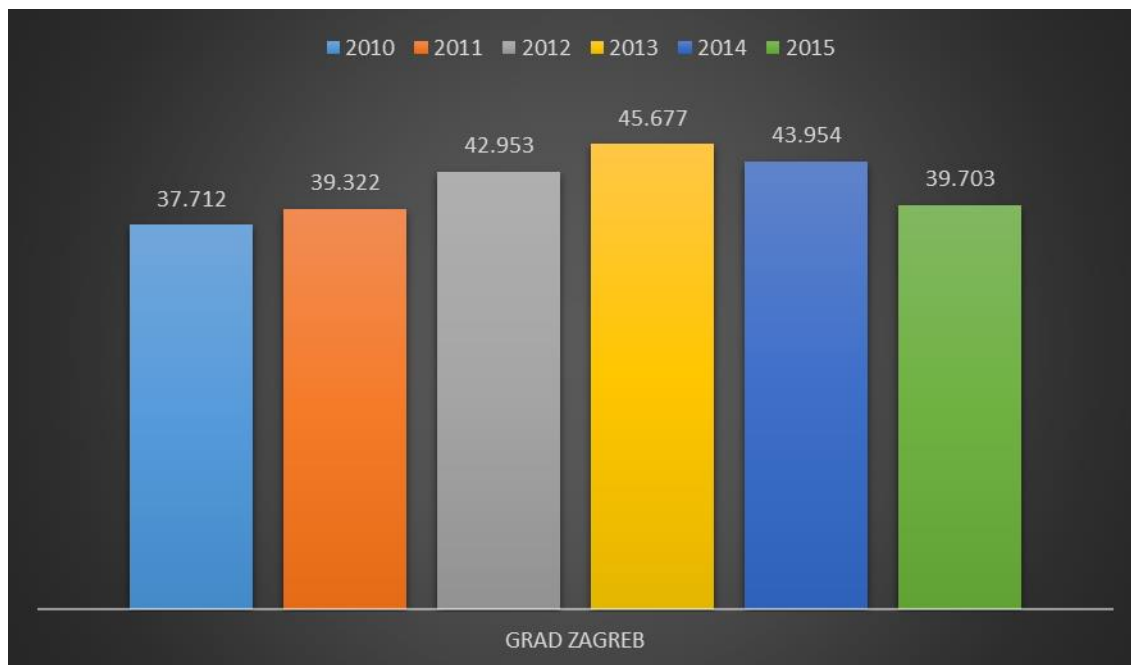
Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (20.10.2016.)

Međimurje je najgušće naseljeni dio Hrvatske. Na području veličine 729.5 km² (72 956 ha), često intimno zvanom Međimurje malo (Međimurje), u 126 naselja živi 126 500 ljudi što rezultira gustoćom stanovništva od 164.2 osobe/km².

Usporedi li se broj nezaposlenih s prosječnim brojem stanovnika u Međimurskoj županiji, dolazi se do zaključka kako je taj broj poprilično realan, ako se uzmu u obzir ostale analizirane županije. Broj nezaposlenih u Međimurskoj županiji nije se drastično mijenjao od 2010. do 2015. godine, on se kretao uvijek od 7.000. Najmanji broj zabilježen je u 2015. godini i to 5.741 nezaposlena osoba.

U nastavku se analizira nezaposlenost u Gradu Zagrebu od 2010. do 2015. godine.

Grafikon 21. Nezaposlenost u Gradu Zagrebu (2010.-2015.)

Izvor: Obrada autora prema podacima: Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3> (20.10.2016.)

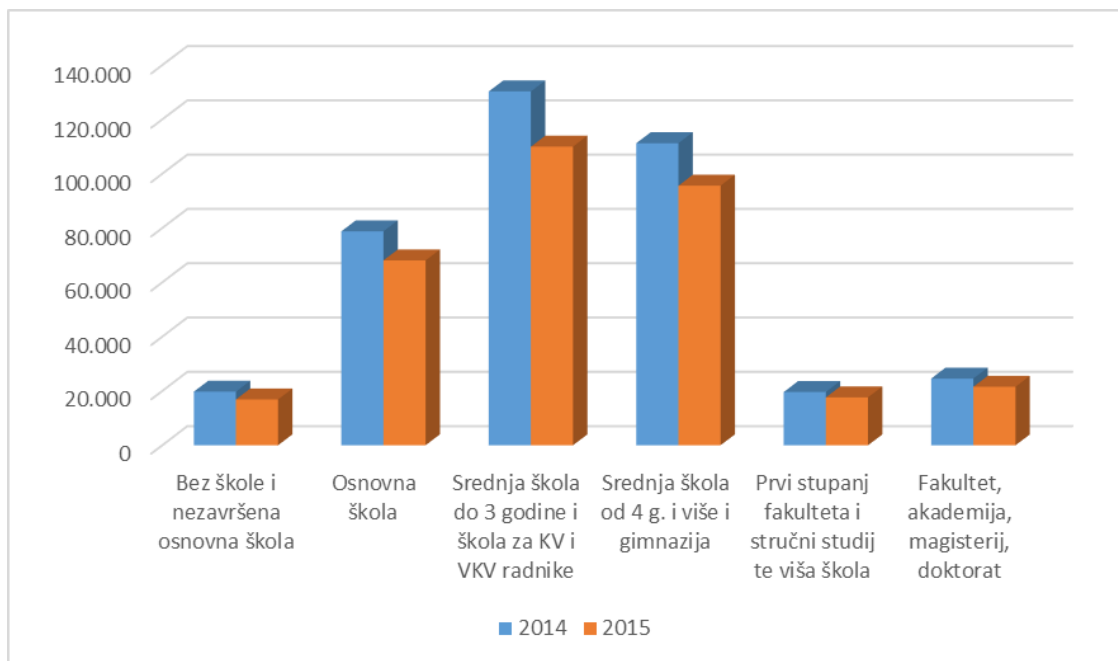
Prema popisu stanovništva iz 2011. godine Grad Zagreb ima 790.017 stanovnika. Šire gradsko područje okuplja više od milijun stanovnika. Grad Zagreb ima relativno velik broj nezaposlenih ako se usporedi s brojem stanovnika koji žive u njemu. Prosječan broj nezaposlenih u Gradu Zagrebu je oko 40.000.

4.2. Struktura ukupno nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja

Nezaposlenost visokoobrazovanih osoba jedan je od značajnijih problema današnjice. Analiza neujedinjenih podataka o nezaposlenosti neke zemlje daje uvid u probleme strukturne nezaposlenosti. Za potvrđivanje postojanja strukturne nezaposlenosti nužno je u analizu tržišta rada uključiti analizu ponude i potražnje radnih mjesta. Stoga se u nastavku rada analizira trenutačna stopa nezaposlenosti, struktura nezaposlenih osoba s obzirom na

završen stupanj njihova obrazovanja i njihovu dob te prijavljena slobodna radna mjesta prema rodu zanimanja.

Grafikon 22. Nezaposlene osobe prema razini obrazovanja

Izvor: Obrada autora prema podacima: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2016) Dostupno na: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/PR_Nezaposlenost-Zaposljavanje_02_2015.pdf (20.10.2016.)

Kao što je na grafikonu vidljivo najveći broj nezaposlenih osoba ima SŠ za zanimanje do 3. godine i školu za KB i VKV radnike, zatim slijede osobe koje imaju SŠ za zanimanje u trajanju od 4 ili više godina i gimnazije. Najmanje nezaposlenih osoba nema školu i nije završilo osnovnu školu te ima stručni studij ili fakultet, magisterij, doktorat. Obrazovanje se u Republici Hrvatskoj provodi na četiri razine: predškolski odgoj, osnovnoškolsko obrazovanje, srednjoškolsko obrazovanje i visoko obrazovanje.

4.3. Analiza ponude i potražnje obrazovanih osoba

Struktura se nezaposlenih visokoobrazovanih osoba tijekom godina mijenjala. Tako je od 2006. došlo do značajnog porasta broja osoba s diplomom na gotovo svim visokim učilištima. Promotri li se 2011. u odnosu na 2006.,

zabilježen je porast s 19.566 na 36.488 osoba s diplomom, odnosno za više od 46%.

Najveći broj studenata za cijelo razdoblje diplomira na sveučilišnom studiju jednog od hrvatskih fakulteta, njih između 53% u 2006. i 68% u 2011. Ako se analiziraju samo studenti s diplomom sveučilišnog studija jednog od fakulteta, tu prednjači Ekonomski fakultet u Zagrebu s 2.421 diplomantom u 2011., odnosno govorimo li relativno, to je 10% svih studenata koji su u toj godini diplomirali na sveučilišnom studiju. Ekonomski fakultet u Zagrebu slijede Filozofski fakultet u Zagrebu s 1.533 osobe (6%) s novostečenom diplomom te Fakultet elektrotehnike i računarstva s 1.304 diplomanta (5%) u 2011.

Najveći broj diplomanata s veleučilišta izađe iz Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu, u 2011. njih 900, zatim s Tehničkog veleučilišta u Zagrebu, 774 studenata te Veleučilišta u Rijeci, njih 452. Što se tiče visokih škola, najveći broj studenata je stekao diplomu na Visokoj školi za poslovanje i upravljanje u Zaprešiću, 445 u 2011., zatim Visokoj školi za sigurnost, 426 studenata i Zagrebačkoj školi za ekonomiju i menadžment, njih 228. Stručni studij godišnje u prosjeku završi oko 4.700 studenata, pri čemu gotovo 25% osoba koje steknu diplomu čine oni koji su završili stručni studij ekonomije na jednom od visokih učilišta, a slijede ih učiteljski fakulteti. Studenti koji su svoju diplomu stekli na jednoj od umjetničkih akademija čine svega 2% od ukupnog broja diplomanata u cijeloj 2011. te se njihova struktura neće detaljnije analizirati zbog zanemarive vrijednosti³⁸

U nastavku se prikazuju i analiziraju tablice u kojima su prikazane stope zapošljavanja osoba raznih strukovnih zanimanja i razina obrazovanja u Hrvatskoj.

³⁸ Državni zavod za statistiku, 2012., str. 19-24.

Tablica 7. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom osnovnom školom

Županija	Nezaposleni početkom godine	Novo-prijavljeni tijekom godine	Zaposleni tijekom godine	Stopa zapošljavanja (%)
Zagrebačka	2.011	1.562	922	25,8
Krapinsko-zagorska	975	633	430	26,7
Sisačko-moslavačka	2.949	1.216	876	21,0
Karlovačka	1.349	689	446	21,9
Varaždinska	1.262	934	727	33,1
Koprivničko-križevačka	1.285	916	616	28,0
Bjelovarsko-bilogorska	1.875	1.195	773	25,2
Primorsko-goranska	1.436	1.244	891	33,2
Ličko-senjska	522	365	266	30,0
Virovitičko-podravska	1.650	908	621	24,3
Požeško-slavonska	745	522	323	25,5
Brodsko-posavska	2.062	1.022	588	19,1
Zadarska	1.242	1.070	640	27,7
Osječko-baranjska	4.178	2.094	1.484	23,7
Šibensko-kninska	773	613	341	24,6
Vukovarsko-srijemska	3.164	1.846	1.339	26,7
Splitsko-dalmatinska	3.571	2.238	1.403	24,2
Istarska	1.073	1.498	974	37,9
Dubrovačko-neretvanska	701	696	448	32,1
Međimurska	750	647	518	37,1
Grad Zagreb	3.197	2.569	1.251	21,7

**Izvor: Obrada autora prema podacima sa stranice DZS-
<http://www.hzz.hr/> (21.12.2016.)**

Najveća stopa zapošljavanja osoba s osnovnom školom zabilježena je u Istarskoj i Međimurskoj županiji dok je najmanja stopa zapošljavanja u Brodsko-posavskoj te Sisačkomoslavačkoj. U sljedećoj tablici prikazana je stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom trogodišnjom srednjom školom.

Tablica 8. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom trogodišnjom školom

Županija	Nezaposleni početkom godine	Novo-prijavljeni tijekom godine	Zaposleni tijekom godine	Stopa zapošljavanja (%)
Zagrebačka	2.544	2.303	1.754	36,2
Krapinsko-zagorska	1.191	1.024	874	39,5
Sisačko-moslavačka	2.770	1.729	1.461	32,5
Karlovačka	1.618	1.192	979	34,8
Varaždinska	1.311	1.421	1.206	44,1
Koprivničko-križevačka	1.120	1.017	775	36,3
Bjelovarsko-bilogorska	1.737	1.558	1.178	35,8
Primorsko-goranska	2.588	2.957	2.316	41,8
Ličko-senjska	459	451	369	40,5
Virovitičko-podravska	1.377	1.104	866	34,9
Požeško-slavonska	1.089	879	652	33,1
Brodsko-posavska	2.750	1.849	1.376	29,9
Zadarska	1.711	1.707	1.203	35,2
Osječko-baranjska	4.665	3.173	2.659	33,9
Šibensko-kninska	1.446	1.523	1.123	37,8
Vukovarsko-srijemska	3.654	2.444	2.072	34,0
Splitsko-dalmatinska	8.594	5.716	4.662	32,6
Istarska	1.508	2.339	1.811	47,1
Dubrovačko-neretvanska	1.552	1.610	1.247	39,4

**Izvor: Obrada autora prema podacima sa stranice DZS-
<http://www.hzz.hr/> (21.12.2016.)**

U tablici se može primjetiti kako je najmanja i najveća stopa zapošljavanja u istim županijama kao i u prethodnoj tablici bez obzira na razinu obrazovanja.

Tablica 9. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom gimnazijom

Županija	Nezaposleni početkom godine	Novo-prijavljeni tijekom godine	Zaposleni tijekom godine	Stopa zapošljavanja (%)
Zagrebačka	220	198	155	37,1
Krapinsko-zagorska	72	53	45	36,0
Sisačko-moslavačka	162	121	98	34,6
Karlovačka	99	74	60	34,7
Varaždinska	109	95	86	42,2
Koprivničko-križevačka	71	57	44	34,4
Bjelovarsko-bilogorska	120	67	50	26,7
Primorsko-goranska	248	231	170	35,5
Ličko-senjska	46	43	36	40,4
Virovitičko-podravska	131	88	75	34,2
Požeško-slavonska	50	53	45	43,7
Brodsko-posavska	169	128	79	26,6
Zadarska	158	210	119	32,3
Osječko-baranjska	514	441	300	31,4
Šibensko-kninska	84	95	58	32,4
Vukovarsko-srijemska	214	137	97	27,6
Splitsko-dalmatinska	602	504	338	30,6
Istarska	182	258	193	43,9

**Izvor: Obrada autora prema podacima sa stranice DZS-
<http://www.hzz.hr/> (21.12.2016.)**

Kao što je vidljivo na prethodnoj tablici najveću stopu zapošljavanja imale su Istarska i Požeško-slavonska županija, dok su najmanju stopu imale Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska županija.

Tablica 10. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom višom školom, stručnim studijem ili prvim stupnjem fakulteta, te stopa zapošljavanja po županijama

Županija	Nezaposleni početkom godine	Novo-prijavljeni tijekom godine	Zaposleni tijekom godine	Stopa zapošljavanja (%)
Zagrebačka	295	308	284	47,1
Krapinsko-zagorska	90	106	107	54,6
Sisačko-moslavačka	206	255	250	54,2
Karlovačka	184	178	151	41,7
Varaždinska	196	233	230	53,6
Koprivničko-križevačka	108	156	132	50,0
Bjelovarsko-bilogorska	119	189	177	57,5
Primorsko-goranska	489	569	489	46,2
Ličko-senjska	63	72	69	51,1
Virovitičko-podravska	99	94	107	55,4
Požeško-slavonska	119	115	103	44,0
Brodsko-posavska	157	160	116	36,6
Zadarska	226	329	310	55,9
Osječko-baranjska	367	362	327	44,9
Šibensko-kninska	156	216	199	53,5
Vukovarsko-srijemska	217	211	196	45,8
Splitsko-dalmatinska	1.391	1.350	1.169	42,6

**Izvor: Obrada autora prema podacima sa stranice DZS-
<http://www.hzz.hr/> (21.12.2016.)**

Kao što je vidljivo na tablici, najveću stopu zapošljavanja imala je Međimurska županija, nakon koje su slijedile Koprivničko-križevačka i Krapinsko-zagorska županija. Na dnu ljestvice nalazila se Brodsko-posavska županija, a položaj samo malo iznad nje zauzimao je Grad Zagreb. Također, može se uočiti kako sa povećanjem stupnja obrazovanja raste i stopa zapošljavanja.

4.4. Uzroci i posljedice strukturne nezaposlenosti

Strukturna nezaposlenost posljedica je situacije u kojoj broj i struktura radnih mjesta ponuđenih na tržištima rada nisu dovoljni da bi se zaposlili svi koji žele raditi. Količina ponuđenog rada veća je od potražnje za radom pa se strukturnom nezaposlenosti često koristi kao objašnjenjem dugotrajne nezaposlenosti. Razvoj nove industrije i tehnološke promjene vode nastanku novih zanimanja i prestanku postojanja nekih starih, što stvara nezaposlenost. Osnovno obilježje strukturno nezaposlenih je nedostatak tržišno potrebnih kvalifikacija. Strukturna nezaposlenost se može razviti iz nesklada između vještina koje se traže za raspoložive poslove i vještina što je imaju ljudi koje traže posao, te se može razviti iz prostornog nesklada između smještaja poduzeća koja otvaraju nova radna mjesta i smještaja radnika koj nude svoj rad. Na tržištu rada nebi bilo razmjera kada bi plaće odmah reagirale na promjene u potražnji i ponudi određenih vrsta rada, smanjujući se ondje gdje postoji višak ponude, a rastući gdje je nestašica određenog rada. Ponuda se sporije prilagođava, zbog čega dolazi do nesklada vještina i kvalifikacija koje se traže za raspoloživa radna mjesta, i vještina što ih posjeduju ljudi koji traže zaposlenje. Neki od razloga postojanja strukturne nezaposlenosti su: nedovoljna ulaganja u stručno osposobljavanje, niska razina intenziteta ekonomskog rasta, visoka cijena rada, niska učinkovitost politika tržišta rada, dugoročna nezaposlenost..³⁹ Fakultetski obrazovani ljudi koji su postali tehnološki višak , zbog promjene potražnje ili tehnologije imaju mnogo širi izbor novih zaposlenja i njihova je prekvalifikacija mnogo lakša nego kod osoba s nižim formalnim obrazovanjem. Kada je gospodarstvo u stanju pune zaposlenosti i kada se brzo razvija, poduzeća se sučeljavaju s nedostatkom kvalificiranih radnika. Tada je za njih probitačno da zaposle ljude koji nemaju tražene vještine, ali koje je lako obučiti na samom radnom mjestu. Ta vrsta obuke smanjuje količinu strukturne nezaposlenosti. Kada dođe do recesije, i kada se poveća ukupna stopa nezaposlenosti, poduzeća koja otvaraju nova radna mjesta mogu pronaći

³⁹ Bušelić, M. (2014) Tržište rada-teorijski pristup. Pula, Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za ekonomiju i turizam "Dr. Mijo Mirković"

kvalificirane radnike u masi nezaposlenih. Radnici koji ne posjeduju tražene kvalifikacije, ostat će dulje nezaposleni i strukturna nezaposlenost će se povećati.

4.5. Mjere za smanjivanje strukture nezaposlenosti

Strateški ciljevi koji se postavljaju u svrhu smanjivanja strukture nezaposlenosti u Hrvatskoj su:⁴⁰

1. Razviti usluge Hrvatskog zavoda za zapošljavanje radi povećanja konkurentnosti radne snage i zadovoljenja potreba na tržištu rada.
2. Razviti ljudski potencijal i administrativni kapacitet Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje u kreiranju i davanju novih usluga na tržištu rada.
3. Ostvariti vodeću poziciju Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje na tržištu rada uspostavljanjem partnerskih odnosa i većim utjecajem na donošenje i provedbu javnih politika.

Posredovanje pri zapošljavanju, priprema za zapošljavanje, profesionalno usmjeravanje, pružanje pravne i materijalne pomoći tijekom nezaposlenosti te provedba aktivne politike zapošljavanja su temeljne aktivnosti zavoda za zapošljavanje.

4.6. Rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti

Kako bi se provjeravala efikasnost i efektivnost aktivnih mjera tržišta rada, potrebno je provoditi njihovu evaluaciju. Procjenjuje se učinak, odnosno utjecaj sudjelovanja u pojedinoj mjeri na sudionike. HZZ provodi evaluaciju svih svojih mjera, te je u 2011. naručena i vanjska evaluacija koju su proveli neovisni

⁴⁰ HZZ: Kretanje na tržištu rada u 2015. godini (20.12.2016.)

istraživači.⁴¹ Njihovo izvješće dostavljeno je u prosincu 2011. te obuhvaća evaluaciju mjera iz 2009. i 2010.

Stopa aktivnosti osoba između 15 do 24 godine, prema Državnom zavodu za statistiku u 2012., prosječno iznosi 29%. Razlozi niske stope aktivnosti mogu biti razni. U RH su to, uglavnom, duljina studijskog programa te problem zapošljavanja mladih osoba bez radnog iskustva, što većinu potiče na produljenje studija. Uzme li se to u obzir, može se zaključiti da je povećanje stope zaposlenja i stope participacije mladih osoba jedan od važnijih ciljeva. Sve veći broj osoba stječe diplome, no ne i radno iskustvo, što otežava njihov ulazak na tržište rada. Kako bi se taj problem ublažio, postoje dvije provedbene mjere kojima se nastoji povećati participacija i zaposlenost mladih osoba u Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja 2011./2012.⁴² kako slijedi

1. osigurati mladim tražiteljima prvog zaposlenja prilagođenu podršku i mjere koje bi mogle olakšati ulazak na tržište rada;
2. osigurati programe prakse koji bi mladim ljudima pružili više prilika za stjecanje radnog iskustva.

Druga aktivnost koja se provodila unutar prve provedbene mjere je obrazovanje nezaposlenih iz evidencije HZZ-a. Provodila se u 2011. bez obzira na duljinu prijave u evidenciju, razinu obrazovanja i radno iskustvo. Obrazovanje mladih osoba na taj način osigurava kvalitetne ljudske potencijale zbog njihova nedavna izlaska iz sustava obrazovanja, a time i zadržavanja radnih navika. Cilj mjere obrazovanja nezaposlenih iz evidencije je zadovoljen jer se 30% polaznika zaposlilo u razdoblju od 6 mjeseci nakon završetka programa. Njezina provedba se nastavlja i u 2013. godini.⁴³

⁴¹ Oračić, N. Neovisni istraživači Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu (Teo Matković, Zdenko Babić i Annamaria Vuga), 2012.

⁴² Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2011., str. 16-25

⁴³ Ibidem

Radi smanjenja neusklađenosti znanja i vještina radne snage s potrebama tržišta rada i povećano ulaganje u ljudske potencijale kroz bolje obrazovne vještine, provode se sljedeće mjere⁴⁴:

1. Razvijanja institucionalnih preduvjeta i kapaciteta za analizu i predviđanje potreba
tržišta rada za znanjima i vještinama /kompetencijama na svim razinama;
2. Unaprjeđivanja sustava organiziranog profesionalnog usmjeravanja mladih ljudi prilikom njihova izbora obrazovanja i osiguranje bolje informiranosti o potrebama tržišta rada;
3. Integriranja/uključivanja potreba tržišta rada u obrazovnu politiku na svim razinama;
4. Nastavka povećanja broja osoba sa završenim srednjoškolskim i visokoškolskim obrazovanjem;
5. Poboljšanja kvalitete i dostupnosti strukovnog obrazovanja i istražiti moguće poticaje radi njegove bolje povezanosti s tržištem rada i osiguravanja socijalne uključenosti i pravednosti;
6. Osiguranja odgovarajuće podrške i kreiranja poticaja za poslodavce da investiraju u kontinuirano obrazovanje svojih zaposlenika;
7. Razvijanja integrirane strategije cjeloživotnog učenja i produžiti trajanje obrazovanja.

⁴⁴ Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2012., str. 51-73.)

5. ZAKLJUČAK

Razvoj na tržištu rada djelomično je određen i okvirima postojećega radnog zakonodavstva, u čijem se kontekstu i događa. Temeljni dokument radnog zakonodavstva jest Zakon o radu, usvojen 1995., a oko čijih se promjena trenutno vodi burna javna rasprava. Taj zakon u najvećoj mjeri regulira razinu "zaštite" rada i zaposlenja, te svojom "rigidnošću", "liberalnošću" i ostalim rješenjima može (ali i ne mora) utjecati na promjene na tržištu rada.

Stupanj zaštite od pojedinačnog otkaza umjereno je visok, no vrlo sličan onom u većem broju europskih zemalja (među njima i tranzicijskih). Regulativa vezana za privremeno zapošljavanje izuzetno je rigidna i to prvenstveno zbog nemogućnosti djelovanja agencija za privremeno zapošljavanje. Hrvatski su radnici prilično dobro zaštićeni i od kolektivnih otkaza, što je slično regulativi većine europskih zemalja. Sumarno, EPL-indeks za Hrvatsku, prema slovu zakona, daleko je veći od onoga u svim tranzicijskim zemljama, kod kojih je trend "popuštanja" radnog zakonodavstva daleko smanjio stupanj zaštite, pa i od onog u većine članica EU. Novi Zakon o radu objavljen je 31.07.2014. godine, te stupa na snagu osmog dana od dana objave u Narodnim novinama. Prijedlog izmjena u njemu cilja na smanjivanje razine zaštite, što bi trebalo dinamizirati gospodarstvo i poslodavcima olakšati fleksibilnije zapošljavanje radnika. Izračun indeksa zaštite zaposlenja kakav bi bio prema predloženim izmjenama ukazuje da bi se prema njima stupnjem zaštite Hrvatska spustila ispod razine koju garantiraju kontinentalna europska zakonodavstva i tako se približila drugim tranzicijskim zemljama, ipak ostajući daleko iznad razine zaštite u gospodarstvima anglosaksonskog tipa.

U slučaju ovakve izmjene radnog zakonodavstva, rad će biti manje siguran ali, moguće, i lakše dostupan. Hoće li ga biti više pitanje je na koje utječu brojni faktori. Komparativna istraživanja razine zakonske regulative i razine rasta zaposlenosti, kao i iskustvo tranzicijskih zemalja, ne garantiraju potvrđan odgovor.

SAŽETAK

Nezaposlenost iz godine u godinu raste, a postoji vrlo malo učinkovitih programa zapošljavanja i obrazovanja stanovništva kako bi se taj trend zaustavio. Mjere su usmjerene na skupine nezaposlenih osoba koje su zbog niza razloga u najnepovoljnijem položaju na tržištu rada, a to su mlade osobe, osobe s invaliditetom, starije osobe, dugotrajno nezaposleni, žene, posebne skupine. Iako se aktivnom politikom tržišta rada ne može, u kratkom roku, značajno povećati zaposlenost ili eliminirati nezaposlenost, ona može odigrati važnu ulogu u uređivanju tržišta rada i ublažavanju socijalnih napetosti. Aktivnim politikama zapošljavanja može se poticati novo zapošljavanje i samozapošljavanje za osobe bez posla, otvaranje ili sufinanciranje otvaranja novih radnih mjesta za osobe sa smanjenom mogućnosti zapošljavanja, te poboljšati kvalifikacije tražitelja zaposlenja za vrijeme dok im se privremeno osigurava dohodak.

Ključne riječi

Tržište rada, mjere zapošljavanja, Republika Hrvatska, strukturna nezaposlenost

SUMMARY

Unemployment is growing from year to year, and there is very little effective program of employment and education of the population in order to stop this trend. The measures are aimed at groups of unemployed persons for a number of reasons which are the most disadvantaged in the labour market, and that young people, people with disabilities, older persons, the long-term unemployed, woman, particular groups. Although active labour market policy, cannot, in a short period of time, significantly increase employment or to eliminate unemployment, it can play an important role in the editing of the labour market and easing social tensions. Active employment policies can encourage employment and self employment for persons without job, the opening or the co-financing of job creation for persons with reduced employment opportunities, and improve the qualifications of jobseekers for the time until their temporary ensures income.

Keywords:

Job market, employment measures, the Republic of Croatia, structural unemployment

POPIS LITERATURE

KNJIGE:

1. Babić, A., Babić, M. (2000) Međunarodna ekonomija. Zagreb, Ekonomski fakultet Zagreb
2. Bahtijarević-Šiber, F. (1999) Management ljudskih potencijala, Zagreb, Golden marketing
3. Benić,Đ (2016) Makroekonomija. Zagreb, Školska knjiga
4. Bušelić, M. (2014) Tržište rada-teorijski pristup. Pula, Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za ekonomiju i turizam "Dr.Mijo Mirković"
5. Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue (1994) Suvremena ekonomija rada, treće izdanje. MATE d.o.o. Zagreb
6. Samuelson, P., A., Nordhaus, W. (1992) Ekonomija, četrnaesto izdanje. MATE d.o.o. Zagreb
7. Tomašić, P. (2010) Nezaposlenost u tranzicijskoj Hrvatskoj pod socijalno-etičkim vidom. Zagreb, Kršćanska sadašnjost

ČLANCI:

1. Europski semestar-Izvješća po člancima 2016.: Europe direct Zadar. Dostupno na: <http://edic-zadar.com/?p=1828>
2. Oračić, N. Neovisni istraživači Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu (Teo Matković, Zdenko Babić i Annamaria Vuga), 2012.
3. Prikaz kretanja sektorske i profesionalne strukture zaposlenosti u Hrvatskoj obrađen je. u radu Restrukturiranje rada: Transformacija strukture zaposlenosti. Dostupno na: www.rsp.hr
4. Program Ujedinjenih naroda za razvoj (2006) Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna uključenost, 1. izdanje, Denona, Zagreb
5. Revija za socijalnu politiku, God.10,br. 2, Zagreb, 2003, str. 225-262

6. Savjeti i vodič za poboljšanje zapošljivosti, ostvarivanje prava i socijalnu uključenost,. Zagreb, Institut za javne financije, 2010.
7. Strategije protiv nezaposlenosti: Crnković-Pozaić, S. (2002) Zapošljavanje: rezultat partnerstva države, gospodarstva i civilnog društva. Dostupno na: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/50256/overview.html>
8. Trbović, N., Žižak, A., Jedud, I. (2009) Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj: perspektiva nezaposlenih mladih u riziku ili s poremećajima u ponašanju, Kriminologija & socijalna integracija 17 (2009), 2, str. 87-103

INTERNET I OSTALO:

1. Digitalni repozitorij dostupno na: <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A139/datastream/PDF/view>
2. Državni zavod za statistiku.Dostupno na: <http://www.dzs.hr/>
3. Franičević, V.(2016) Makro ciklusi. Dostupno na: http://web.efzg.hr/dok/ete/franicevic/p17_makro4%20ciklusi,%20nezaposlenost%20i%20inflacija.pdf
4. Kolaković, M. (2016) Poslovna kolebanja. Dostupno na: http://web.efzg.hr/dok/pds/Strat_pod/23.%20Poslovna%20kolebanja,%2031.%20Nezaposlenost%20i%2032.%20Inflacija%20i%20Philipsova%20krivulja.pdf
5. Makroekonomija u dugom roku dostupno na : <http://docslide.pl/documents/makroekonomija-u-dugom-roku-p.html>
6. Seebiz dostupno na : <http://www.seebiz.eu/zamke-statistike-nezaposlenost-pada-i-zbog-odlaska-radnika-u-inozemstvo/ar-90742/>
7. Tržište rada u Hrvatskoj (2016) Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/Counties/UnemploymentYear/1?rend=3>

POPIS ILUSTRACIJA

Grafikon 1. Nezaposlenost u Zagrebačkoj županiji (2010.-2015.)	30
Grafikon 2. Nezaposlenost u Krapinsko-zagorskoj županiji (2010.-2015.)	31
Grafikon 3. Nezaposlenost u Sisačko-moslavačkoj županiji (2010.-2015.)	32
Grafikon 4. Nezaposlenost u Karlovačkoj županiji (2010.-2015.)	33
Grafikon 5. Nezaposlenost u Varaždinskoj županiji (2010.-2015.)	34
Grafikon 6. Nezaposlenost u Koprivničko-križevačkoj županiji (2010.-2015.)	35
Grafikon 7. Nezaposlenost u Bjelovarsko-bilogoskoj županiji	36
Grafikon 8. Nezaposlenost u Primorsko-goranskoj županiji	37
Grafikon 9. Nezaposlenost u Ličko-senjskoj županiji (2010.-2015.)	38
Grafikon 10. Nezaposlenost u Virovitičko-podravskoj županiji	39
Grafikon 11. Nezaposlenost u Požeško-slavonskoj županiji	40
Grafikon 12. Nezaposlenost u Brodsko-posavskoj županiji (2010.-2015.)	41
Grafikon 13. Nezaposlenost u Zadarskoj županiji (2010.-2015.)	42
Grafikon 14. Nezaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji (2010.-2015.)	43
Grafikon 15. Nezaposlenost u Šibensko-kninskoj županiji (2010.-2015.)	44
Grafikon 16. Nezaposlenost u Vukovarsko-srijemskoj županiji (2010.-2015.)	45
Grafikon 17. Nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji (2010.-2015.)	46
Grafikon 18. Broj nezaposlenih u Istarskoj županiji (2010.-2015.)	47
Grafikon 19. Broj nezaposlenih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (2010.-2015.) ...	48
Grafikon 20. Nezaposlenost u Međimurskoj županiji (2010.-2015.)	49
Grafikon 21. Nezaposlenost u Gradu Zagrebu (2010.-2015.)	50
Grafikon 22. Nezaposlene osobe prema razini obrazovanja	51

POPIS TABLICA

Tablica 1. Radno sposobno stanovništvo prema dobi i spolu u Hrvatskoj.....	12
Tablica 2. Stopa aktivnosti	13
Tablica 3. Radno sposobno stanovništvo (Muškarci).....	14
Tablica 4. Radno sposobno stanovništvo (Žene).....	14
Tablica 5. Pokazatelji siromaštva i socijalne uključenosti u 2015. godini	21
Tablica 6. Siromaštvo u Hrvatskoj u usporedbi sa odabranim zemljama EU (2015.) ...	23
Tablica 7. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom osnovnom školom ...	53
Tablica 8. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom trogodišnjom školom	54
Tablica 9. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom gimnazijom.....	55
Tablica 10. Stopa zapošljavanja osoba srednje dobi sa završenom višom školom, stručnim studijem ili prvim stupnjem fakulteta, te stopa zapošljavanja po županijama	56